

Festa Major

La Morera de Montsant - Scala D

2 + 1 + 1 2024

Shana

Carrer de la Font, 1

+34 977 34 34 7

: ShanaReu

Aquest és el primer cop que m'adreço a vosaltres des d'aquest pòrtic i ho faig amb il·lusió. La mateixa il·lusió que comparteixo amb l'equip de govern que ha assumit el repte de treballar al servei del nostre poble, durant els propers quatre anys, perquè així ho heu decidit la gent de la Morera i de Scala Dei. Treballem i treballarem, però també tindrem respirs i les dues Festes Majors ens brinden una bona ocasió.

Pas a pas anem construint la història, la del nostre poble, la del nostre país i en aquest esdevenir del que tots participem, anem integrant canvis. Ara són canvis a l'ajuntament o a l'equip de redacció d'aquest llibret però, en especial, vull esmentar els canvis que comporta la nostra pròpia trajectòria vital. En particular, recordar aquelles persones que ens han deixat des de la darrera festa major i que, de ben segur, estan en algun lloc d'aquest cel estelat que ens embolcalla a la nit. Alhora, donar la benvinguda als nous vilatans i, molt especialment, als nascuts enguany, nens que, a la Festa Major, aprendran a adormir-se a les cadires dels locals socials al so de la música i que són el testimoniatge de que en aquest poble es respira vida.

Em vénen al cap els records de totes les festes majors viscudes. Experiències de gaudir i compartir, amb amics i veïns, àpats, brindis, balls, jocs, concursos,..., que m'han permès comprovar la solidesa del teixit social d'aquest municipi. Aquest és un valor del que em vaig enamorar i del que, de ben segur, tots ens podem sentir orgullosos. I ho podem explicar on vulguem i ben alt: *"la gent d'aquest poble suma esforços, para i despara taules i cadires, comparteix truites, pastissos i vi ranci i acarona criatures de qualsevol casa"*. Així ho aprendran a fer els nostres nens mentre ens ho vegin fer a nosaltres.

Tornem a estar a les portes d'una nova Festa Major i vull aprofitar l'ocasió per agrair la seva dedicació a les persones que s'han ofert aquest any a tirar endavant la publicació del llibret que tenim a les mans, tan apreciat per tots nosaltres i per molta gent que l'ha conegut.

Ara ja res més que desitjar-vos una molt i molt bona Festa Major.

Fina Palomar Torrente

Alcaldeessa de La Morera de Montsant i Scala Dei

Agost de 2015

El concurs!

Ben bé no és un concurs ja que no donem cap premi.

Comencem aquesta nova secció de la nostra revista cultural amb un repte, buscar un nom pel Llibret-Programa de la Festa Major.

L'any 2016 el Llibret farà 35 anys, ja que el primer es va publicar l'any 1981. Ens sembla que ja s'ha fet prou gran com per tenir un nom propi.

Pel que fa al tipus de nom creiem que les possibilitats són moltes: elements del paisatge, topònims, paraules específiques del nostre lèxic, elements culturals, noms de persones del nostre passat històric, oficis, etc.

El que us demanem és que el nom sigui característic de tot el municipi. O que si més no puguin fer-se'l seu totes les persones que se l'estimen.

Per tal de poder tenir temps per adaptar els elements gràfics del Llibret abans de la seva propera publicació hem fixat com a termini màxim per presentar les vostres propostes, el dia 1 de maig de 2016. Les podeu presentar personalment a l'ajuntament o enviar-les per correu electrònic a aj.morera@altanet.org

Un cop tinguem tots els noms que compleixin els requisits, es farà una votació popular el cap de setmana de Sant Joan (divendres 24 de juny).

A la persona que hagi proposat el nom guanyador se li demanarà que elabori un petit text explicant el motiu del nom proposat.

Animeu-vos a concursar.

Encíclica del Papa Francesc sobre el medi ambient

Molt estimats en Crist:

Un any més em dirigeixo a tots vosaltres per desitjar-vos una Bona Festa Major, si bé, aquest any, i d'una manera especial, he de felicitar la nova Corporació Municipal que s'ha incorporat per regir el destí de La Morera de Montsant i Scala Dei.

Aquest any, m'ha semblat oportú fer esment de la Carta Encíclica "Laudato si" del Papa Francesc sobre la **cura de la casa de tots**, referint-se a la mare Terra. És una encíclica que podeu trobar a l'adreça següent: www.arquebisbattarragona.cat i és del tot interessant, sobretot, per aquelles persones i institucions que hauríem de vetllar per la natura i el planeta Terra.

La meva crida (Papa Francesc)

"El desafiament urgent de protegir la nostra casa de tots inclou la preocupació d'unir tota la família humana en la recerca d'un desenvolupament sostenible i integral, ja que sabem que les coses poden canviar. El Creador no ens abandona, mai no ha fet marxa enrere en el seu projecte d'amor, no es penedeix pas d'haver-nos creat. La humanitat encara posseeix la capacitat de col·laborar per a construir la nostra casa comuna. Desitjo reconèixer, encoratjar i regradar tots els qui, en els més variats sectors de l'activitat humana, estan treballant per garantir la protecció de la casa que compartim. Mereixen una gratitud especial els qui lluiten amb vigor per resoldre les conseqüències dramàtiques de la degradació ambiental en les vides dels més pobres del món. Els joves ens reclamen un canvi. Ells es pregunten com és possible que es pretengui construir un futur millor sense pensar en la crisi de l'ambient i en els sofriments dels exclosos.

Faig una invitació urgent a un nou diàleg sobre la manera com estem construint el futur del planeta. Necessitem una conversa que ens uneixi a tots, perquè el desafiament ambiental que vivim, i les seves arrels humanes, ens interessin i ens impacten a tots. El moviment ecològic mundial ja ha recorregut un llarg i ric camí, i ha generat nombroses agrupacions ciutadanes que han ajudat a la conscienciació. Lamentablement, molts esforços per buscar solucions concretes a la crisi ambiental solen ser frustrats no sols pel rebuig dels poderosos, sinó també per la falta d'interès dels altres. Les actituds que obstrueixen els camins de solució, fins i tot entre els creients, van de la negació del problema a la indiferència, la resignació còmoda o la confiança cega en les solucions tècniques. Necessitem una solidaritat universal nova. Com van dir els Bisbes de Sud-àfrica, «es necessiten els talents i la implicació de tothom per a reparar el dany causat per l'abús humà a la creació de Déu». Tots podem col·laborar com a instruments de Déu per a la cura de la creació, cadascú des de la seva cultura, la seva experiència, les seves iniciatives i les seves capacitats".

Espero que aquesta carta encíclica, que s'afegeix al Magisteri social de l'Església, ens ajudi a reconèixer la grandesa, la urgència i la formosor del desafiament que se'ns presenta. El papa Francesc fa un breu recorregut per distints aspectes de l'actual crisi ecològica, a fi d'assumir els millors fruits de la recerca científica avui disponible, deixar-nos- en tocar la profunditat i posa una base de concreció al recorregut ètic i espiritual.

Rebeu una cordial salutació i BONA FESTA MAJOR.

Mn. Miquel Castillejo, rector

Benvinguts al llibret de festa major de 2015!

Un any més, us presentem els programes de les festes de la Morera de Montsant i Scala Dei d'aquest mes de setembre, i tot un seguit de continguts força variats i (esperem) interessants.

Aquest any, un nou grup de redacció ens hem fet càrrec del Llibret. Ens hi hem posat amb molta il·lusió: veureu que moltes coses no han canviat, però també hi ha algunes novetats: esperem que us agradin. Per exemple, hem intentat donar-li un 'look' una mica més modern i hem inclòs un petit concurs. Estem especialment satisfets de la resposta que hem obtingut en la secció "Persones" destinada a donar protagonisme als més petits i als més grans de la Morera i Scala Dei.

Sobretot, volem donar les gràcies a totes les persones, del municipi i de fora, que han contribuït amb la portada, articles, fotos o aportacions econòmiques. Demanem disculpes si ens hem deixat alguna cosa: el grup de redacció és totalment obert i, si teniu idees i energia, us convidem a participar l'any vinent, per fer-ho millor entre tots.

Aquest és un bon moment per agrair els esforços de totes les persones que han col·laborat al llarg de més de 30 anys per fer realitat aquest Llibret. Estem treballant per poder oferir el Llibret en versió digital, ja us n'informarem. Només queda desitjar-vos una bona festa major a tots i totes!

CRÈDITS

Portada: Misericòrdia Sabaté

Grup de redacció: Joan Ferran, Natàlia García, Claustre Grau, Mike Holt, Joan de Salas

Col·laboració: Maria del Carme Roig

Maquetació i impressió: Arts Gràfiques Octavi S.A.

Edició: Ajuntament de La Morera de Montsant

Dipòsit legal: T-1209/2015

Continguts

Pòrtic	3
El concurs.....	4
Salutació del Rector.....	5
Editorial i continguts.....	6

L'entorn:

El model turístic al Priorat. Una aposta de futur: CETS del Priorat ..	9
Viatge fantàstic al món perdut del nostre llit.....	13
Els nostre arbres singulars.....	19
Els remeis secrets.....	25
Fem les festes més sostenibles	27
Carregant energia a Montsant	31

El passat:

Dom Pere Aguiló, un prior arquitecte?.....	35
Cercant els pots de farmàcia de la Cartoixa de Scala Dei	39
El terme de l'Abadessa de Bonrepòs	43
De trets i punyalades al Priorat de finals del segle XIX.....	47

PROGRAMA	52
----------------	----

Persones:

Néts que parlen amb els avis: Assumpció Anglès	55
Entrevista a Maria Ventura. A punt de fer 102 anys.....	57
Pares i mares que parlen dels fills.....	61
La nostra casa	73

Notícia de les associacions

Qüestió de PRIORITATS	75
-----------------------------	----

Calaix de sastre:

El nostre camí	79
Receptes.....	81

Il·lustracions gràfiques de la nostra història.....	85
---	----

Col·laboracions econòmiques.....	90
----------------------------------	----

Si us interessen exemplars del Llibret d'anys anteriors els podeu demanar a l'ajuntament.

APARTAMENTS PRIORAT
ENOTURISMEPRIORAT@GMAIL.COM 620668175
WWW.ENOTURISMEPRIORAT.COM

Des de Tarragona, et portem on vulguis.

Taxi nº 62

Judit Sabater. Tarragona

602 127 527

650 226 088

El model turístic al Priorat. Una aposta de futur: La Carta Europea de Turisme Sostenible del Priorat

No queda tan lluny aquell jardí romàntic de pedres, bardisses, runes i vegetació que acollia la Cartoixa d'Escaladei i que avui ens esperona amb la seva reconstrucció en el despertar de la nostra comarca. Durant dècades el Priorat ha crescut en el silenci de l'oblit fent-se cada dia més fort i amb més caràcter, de vegades amb esclavissades de llicorella damunt de feina ben feta, però ara està rebrotant d'arrels ben enterrades en aquesta terra nostra.

El Priorat, ha esdevingut un territori eminentment agrícola, el seu paisatge és el resultat de l'activitat antròpica i de l'aprofitament de la terra, no oblidem que sense agricultura, no hi ha paisatge ni biodiversitat. Històricament i tradicional aquesta relació dialèctica que s'havia donat entre paisatge i agricultura, s'ha convertit en la societat actual, en l'anomenada societat del lleure, a afrontar que el paisatge és també un atractiu i un potenciador del desenvolupament econòmic de la nostra comarca.

Al Priorat, el turisme, està esdevenint un veritable motor econòmic que complementa les economies locals. **La Carta Europea de Turisme Sostenible** és, des d'aquest punt de vista, una oportunitat per vehicular totes aquelles veus i iniciatives que demanen d'estructurar un model turístic propi que

tingui en compte les singularitats i en
permeti una projecció de futur
que s'avingui amb el respecte

a la natura, el patrimoni
i la cultura de la co-

marca i n'estableixi,

si cal, els límits o

les condicions. Per

tant, tenim davant

un nou repte, que

és definir com

ha de ser aquest

desenvolupa-

ment turístic a

partir del que ja

som i volem ser al

Priorat.

Itinerari de pedra seca als Montalts

Davant aquesta embranzida del territori prioratí, el Parc Natural de Montsant ha volgut fer la seva contribució i oferir una eina per encarar aquest debat: la Carta Europea de Turisme Sostenible. Però tenia sentit només emmarcar-ho en els municipis del Parc? Tenia sentit definir un model turístic només per uns quants? I la resposta era que no. Aquest havia de ser un projecte de comarca que a més se sumés a les iniciatives que actualment s'estan desenvolupant al Priorat.

Des del Consell Comarcal del Priorat es treballava en valorar els compromisos de la Carta del Paisatge del Priorat, acabava de néixer una nova entitat Prioratenturisme, l'Associació Prioritat lidera la candidatura de la UNESCO per declarar com a Patrimoni de la Humanitat el paisatge cultural agrícola del Priorat; tenim la DOQPriorat i la DOMontsant que estant fent una aposta pel paisatge; els nostres pagesos que treballen per practicar una agricultura el màxim respectuosa amb el medi i que afavoreixi la biodiversitat; la DOP Siurana, l'Associació d'Oleïcultors, el Consorci de la Serra de Llaberia, que és referent en la dinamització del territori i del sector forestal, la Cartoixa d'Escaladei que desvetlla els valors cartoixans del silenci i el respecte per la natura, petites empreses de productors i d'activitats,.... Totes aquestes institucions i persones caminant per diferents camins però amb els mateixos objectius: fer una aposta perquè el Priorat sigui un territori viu, on la gent pugui treballar i viure-hi. Una aposta per mantindre la varietat i l'espectacularitat del paisatge que tenim, per poder explicar històries reals, per poder viure dignament i satisfets a casa nostra, és per tant nodrir-nos els uns dels altres per aconseguir objectius comuns, és sumar sinergies per aglutinar resultats..... Això és el que ha motivat al Parc Natural de Montsant a fer la sol·licitud a Europarc (ens que aglutina tots els parcs naturals d'Europa) de l'acreditació de la Carta Europea de Turisme Sostenible del Priorat.

Tast d'oli a Cabacés

Entenem doncs la Carta Europea de Turisme Sostenible com un instrument que ens pot ajudar a veure com el turisme s'ha de desenvolupar en els espais naturals protegits i a tota la seva àrea d'influència. És per

tant, un mitjà de planificació que ens ha d'ajudar perquè el desenvolupament turístic de la comarca es faci d'acord amb el principis del desenvolupament sostenible.

Però la Carta també és un mètode de treball, perquè la definició d'aquest model turístic exigeix que sigui amb la participació. Per poder dur a la pràctica aquesta participació, s'ha creat el **Grup de treball** que aglutina tots els agents de la comarca que posteriorment podran portar a terme accions i s'ha creat el **Fòrum Permanent** (amb més de 90 inscrits actualment), això permetrà crear un espai de debat on totes les persones, institucions, empresaris, entitats i col·lectius puguin fer les seves aportacions sobre el model turístic comarcal. Ara estem en la fase de redacció de la diagnosi i pla d'acció que a final d'any ha d'estar validat per tots els participants. Ens acompanya en aquest projecte, per la seva dinamització el Parc Tecnològic i Científic de Turisme i Oci de la Universitat Rovira i Virgili i comptem amb el suport econòmic de la Diputació de Tarragona.

La Carta és per tant una eina de compromís que assumiran tots aquells que s'acreditin, i una manera d'assegurar que el màxim d'agents de la comarca vetllem per un desenvolupament d'un model turístic sostenible. En aquesta primera fase rebrà l'acreditació el Parc i la seva àrea d'influència i posteriorment la podran sol·licitar les empreses turístiques i touroperadors. La CETS ha de nodrir-se i poder donar suport a la resta d'iniciatives existents a la comarca del Priorat, i ha de planificar accions vers un turisme que es desenvolupi de manera coherent, d'acord amb la manera de viure de les persones que hi vivim i treballem, que satisfaci les necessitats de les generacions actuals, però també de les generacions futures. Un desenvolupament que respongui tant a les exigències de conservació del paisatge i de les formes de vida pròpies com a les expectatives del turisme. Ara tenim l'oportunitat entre tots d'escriure el full de ruta, de bastir els fonaments necessaris per no tenir esclavissades i fer que tantes arrels de suor i esforços perdurin en la mirada dels visitants del Priorat.

Si esteu interessats en el tema, tota la documentació que s'està generant relacionada amb la Carta Europea de Turisme Sostenible del Priorat així com l'agenda i d'altres informacions d'interès podeu consultar la pàgina web: <http://www.consensus.cat/ccpriorat>. En aquest indret a més, s'ha obert un espai de debat on totes les persones de la comarca estan convidades a dir la seva sobre diferents aspectes relacionats amb el model turístic de la comarca

Parc Natural de Montsant

PEIXATERIA CA LA VILES

Peix fresc, pesca salada i congelats

Núria Campiña Ordoñez

C/ Eres, 10
Cornudella de Montsant

977 088 142
calaviles@hotmail.es

Bar

l'Únic

Entrepans
Esmorzars de forquilla
Assortiment d'amanides
Plats a la brasa

Local acollidor
Aire condicionat

667.442.904
barlunic@gmail.com
La Morera de Montsant

FUSTERIA RAUL VIÑES VERGE

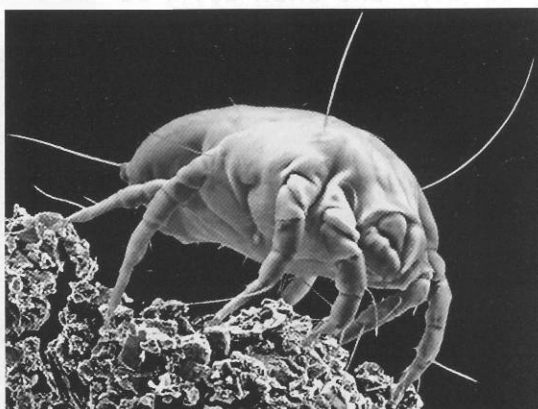
c. Major, 26
43375 LA VILELLA ALTA
Tel: 977 839 077
Mòbil: 686 987 873

VIATGE FANTÀSTIC AL MÓN PERDUT DEL VOSTRE LLIT

No sabeu on sou. Us trobeu en un món estrany...de fantasia o de terror. Us recordeu de *Fantastic Voyage*, una pel·lícula del 1966 de ciència-ficció en la que un grup d'investigadors són reduïts a mida microscòpica per poder entrar dins del cos d'una persona i operar des de l'interior? Per un moment imagineu que vosaltres us sentiu així, sembla que heu minvat fins a ser deu cops més petits que el cap d'una agulla. El vostre món, la vostra casa i el vostre llit es converteixen de sobte en un indret completament aliè i misteriós. No sabeu com, però heu anat a parar... al vostre llit. Tothom pensa en el seu llit com un lloc càlid, immaculat, net i deshabitat. Però la realitat a escala microscòpica és molt diferent. El coixí, el matalàs i els llençols es poden convertir en una selva fascinant i perillosa.

No us podeu quedar quietes. Heu de fer un viatge fantàstic, heu d'estar atents. Heu d'aclarir què està passant. El cel que hi ha sobre els vostres caps és un reticle blanc fet de cordes espesses com cables i us sembla que camineu damunt d'un mar d'arrels. El cel és el llençol i el terra per on camineu és la funda del matalàs. A la penombra es perfilen formes estranyes tan grans com vosaltres, esferes grosses, finament esculpides i decorades; es tracta de grans de pol·len de moltes espècies. El vostre llit n'està ple!!! També trobeu per tot arreu petites formes esfèriques, espirals, allargades o de comes, es tracta de bacteris. Ocupen llargues cadenes, clapes en superfície o grumolls tridimensionals. Déu meu...n'hi ha per tot arreu!!! El llit sembla un mosaic d'infinitat de formes bacterianes. Ara per ara no semblen perilloses. A escala macroscòpica la cosa canvia.

A la llunyania albireu un munt d'estructures que us recorden un edifici enderrocant. Què serà?. És un bosc de pins amb troncs mig en peu mig caiguts? No. Ara ho veieu clar, és una mica de pèl del gat que l'ha perdut i ha anat a parar, ves a saber com, al llit. A poc a poc aneu avançant...i de sobte apareix una criatura horrible de 8 potes! No

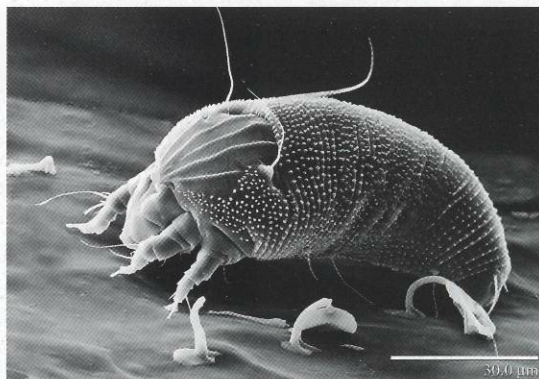
Dermatophagoides pteronyssinus. Autor © Yiqun Hui.

esteu sols al món perdut del vostre llit...es tracta del *Dermatophagoides pteronyssinus* o àcar de la pols. És una bèstia bonassa i simpàtica, més aviat útil, que contribueix, amb la seva acció carronyaire, a eliminar les parts del vostre cos que heu abandonat anant d'una banda a l'altra, les escates de pell morta (... les anomenem caspes).

És clar, tenen una gran abundància d'aliment a la seva disposició. Recordeu que una persona produeix entre 0,5 i 1 gram de pell morta al dia; i milers d'aquests àcars necessiten només 0,25 grams de pell morta per sobreviure tota la seva vida. Cal moure's amb precaució i a poc a poc allunyar-se del lloc, doncs tot i que és un bon jan, la vostra olor de suor i la mida petita que, recordeu, teniu li podrien fer venir al cap idees estranyes. Aquests animals han menjat fragments de la vostra pell des de que van néixer i ja estan acostumats al vostre gust. A més del llit, on ara us trobeu, també se'ls pot veure en sofàs, butaques, catifes, moquetes, vestits, i un llarg etcètera. Malauradament alguns de nosaltres podem desenvolupar al·lèrgies fins i tot greus a aquestes bestioles. Els causants de l'al·lèrgia són els enzims que fabriquen per degradar les escates de la nostra pell i que són excretats amb les seves femtes. Els nostres amics tenen el costum de deixar les seves caquetes una mica allà on s'escau i no és difícil imaginar que aquests minúsculs excrements els podeu inhalar – en la vostra forma macroscòpica – ...i ja està embolicada la troca. Si us hi fixeu atentament veureu que les femelles de l'àcar de la pols són gairebé el doble dels seus esquifits mascles, però tant les unes com els altres tenen un veritable problema. El seu cos està constituït en un 70% d'aigua i, aquesta, la perden molt ràpidament, per aquest motiu només prosperen en racons de les cases on hi hagi humitat. Els àcars femelles posen entre 40 i 80 ous en farcells de 3 a 5 unitats. Quan

s'obren neix una larva amb només 6 potes,... però tranquils després de la metamorfosi ja en tindrà 8. Es fan adults en un mes. Les femelles duren 30 dies, mentre que els mascles en viuen 70.

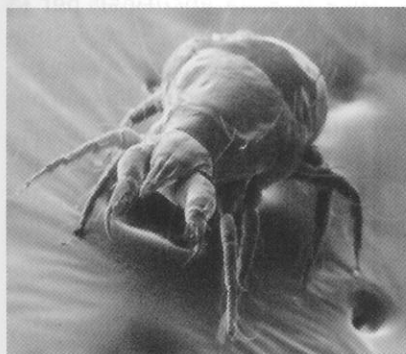
Ara que ja sabem algunes coses de les criatures que estem observant, reprenguem el nostre viatge pel llit. Us quedeu bocabadats amb un ramat

Euroglyphus maynei. Autor © Àngel Ferrer.

d'*Euroglyphus maynei*, un altra espècie d'àcar de la pols, no tan abundant però, que pastura sobre un prat de caspes que heu deixat al llençol quan éreu macroscòpics. Són mansos i no fan res.

De cop i volta de l'ordit del matalàs surt un monstre que intenta arponar-vos una cama. Esquiveu el cop amb molta sort, doncs si us enxampa us hauria tallat l'extremitat de soca arrel. Comenceu a córrer com a desesperats, us hi va la vida; el monstre ha saltat fora de l'ordit del matalàs i surt per perseguir-vos. Aterrits, correu sense mirar, mentre que el monstre de vuit potes, us guanya terreny i mou uns quelícers horrorosos que té davant la boca. Els quelícers són uns apèndixs acabats en punta que ocupen una posició anatòmica preoral (immediatament abans de la boca) i per tant, evolutivament parlant, no són homòlegs de les veritables mandíbules, però en aquest relat fantasiós els podem considerar com a tal. Després de fer aquesta reflexió, i en un moment de lucidesa busqueu recer entre els ramats

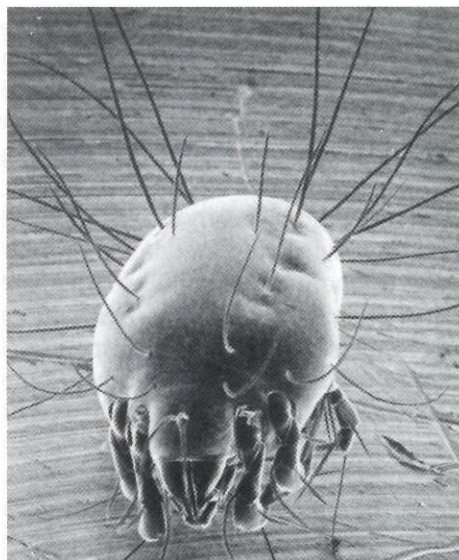

Cheyletus eruditus. Autor © Mendelovy
Univerzity BrnĎ.

de *Dermatophagoides* i *Euroglyphus* que pasturen, i ho feu de manera que quedin entre vosaltres i el monstre. L'estratagema ha funcionat, el monstre, un *Cheyletus eruditus* (àcar de les cases), es llança contra un dels pobres àcars de la pols, tot aferrant-s'hi amb els ungles que té a les extremitats de les potes i el mossega sense pietat amb els seus quelícers immensos.

La presa lluita una mica, però finalment cedeix. A escala microscòpica també hi ha preses i depredadors, i tots lluiten per deixar descendents i no morir en l'intent.

Els biòlegs ho anomenem eficàcia biològica. Observeu amb estupor com el *Cheyletus* injecta enzims digestius a l'interior de la presa i està xuclant-ne els fluids. Us n'heu sortit pels pèls, aquest *Cheyletus*, el depredador del vostre llit, és més gros que vosaltres, recordeu que feu menys de mig mil·límetre. Els àcars depredadors com el *Cheyletus* constitueixen només una petita porció de la comunitat d'àcars del vostre llit, generalment massa petita per ser considerada com a control biològic dels seus parents que pasturen la caspa; estranyament més petita del que s'esperaria d'una relació depredador-preses a escala macroscòpica. De *Cheyletus* n'hi ha més a les catifes que als matalassos,...i encara sort !!! En absència de preses adients,

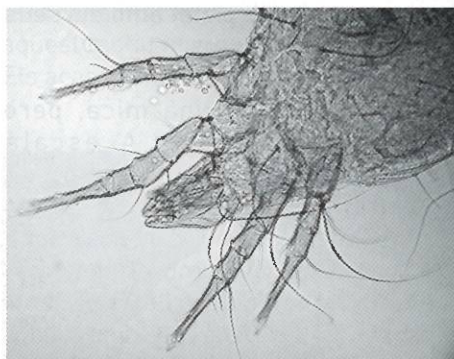

Chortoglyphus arcuatus. Autor © Immunotek.

els *Cheyletus* poden mossegar els ocupants del llit – ara parlant a escala real macroscòpica- no només per defensar-se, sinó també per xuclar-ne els fluids corporals.

Encara no recuperats de la terrible escena de caça, en la que vosaltres podíeu haver estat la presa, sentiu alguna cosa freda que us frega les cames. Mare meva...és un *Chortoglyphus arcuatus* (àcar corbat). Ara per ara, per vosaltres és de la mida d'un gos gros i ...de color rosa !!! Està encuriolit per la vostra presència. Sembla una criatura pacífica i, si en tinguéssiu, us remenaria la cua. S'asseu per

mirar-vos millor utilitzant les dues ventoses anals per adherir-se al llençol. Es tracta d'una trobada fortuïta, el *Chortoglyphus* amb comportament de gosset viu més sovint als graners i al rebost, però pot ser que arribi fins al vostre llit, sobretot si teniu l'aristocràtic costum d'esmorzar-hi.

Glycyphagus domesticus. Autor © Domenicus Malleotus.

Reprengueu de nou el vostre viatge pel llit. Ara aneu en direcció a una immensa muntanya; sabeu que és el coixí. Quan de cop i volta, trobeu una cosa que sembla un eriçó, amb un cos gairebé rodó i espines molt llargues al dors. Us hi acosteu lentament, i noteu que fa pudor. Es tracta d'un *Glycyphagus domesticus* (àcar menjador de sucre), un àcar golafrot que pot viure

pràcticament a tot arreu. El trobem a la farina, al gra de blat, al fenc, a les llavors de lli, al tabac, al formatge, al pernil, a la bleda, als nius d'abelles i d'ocells, al bacallà. Què hi fa doncs al nostre llit? Descobriu amb sorpresa que està menjant... i què menja?...fongs !!! L'ordit dels llençols i les coixineres estan plenes de fongs.

No com els bolets de la muntanya, més aviat com les floridures que es posen a les fruites. De mida microscòpica, el llit té una xarxa immensa de floridures. Déu meu...el vostre llit està farcit de pol·len, bacteris i floridures. Un malson. Mentre, us pregunteu si és inofensiu aquest *Glycyphagus*, i la resposta és no. A escala macroscòpica ens causa dermatitis i asma.

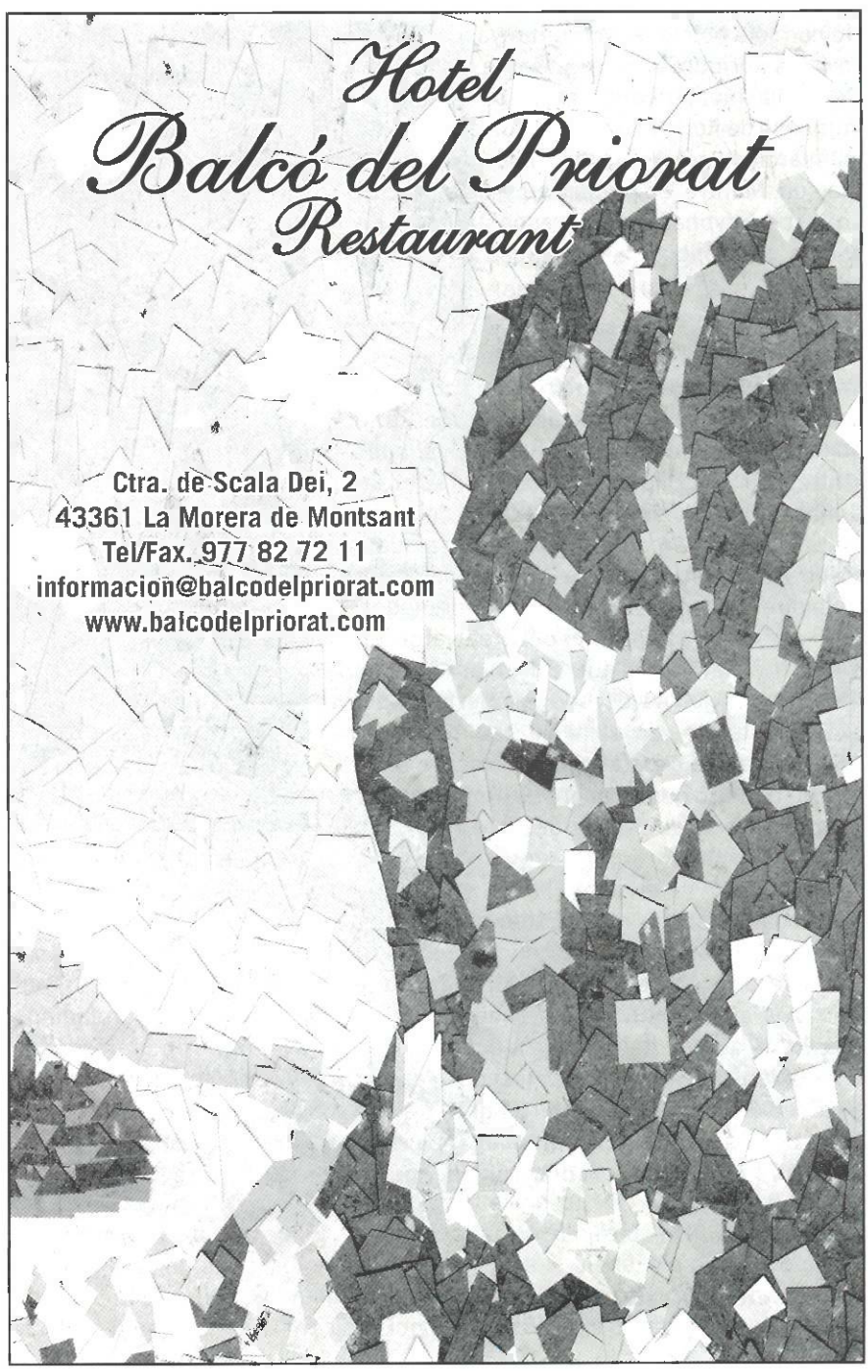
Mentre agafeu alè i us recupereu de la impressió... en un tres i no res, una cosa que sembla una aranya gegant, dos cops més gran que vosaltres, perfora el pobre *Glycyphagus* amb el seu "bec". Esteu esglaiats, us ha tornat a anar de poc. El nouvingut a l'escena del crim, és un *Haemogamasus pontiger* (àcar dels rosegadors), un altre àcar que ocupa l'apex de la piràmide tròfica, és el súperdepredador, el T-rex d'aquest món cruel i salvatge en miniatura del vostre llit. Sortosament, els quelícers en forma de bec per perforar els exosquelets, no van gaire bé per mossegar carn humana a escala macroscòpica, o sigui que el monstre normalment es limita a llepar la vostra sang de les ferides obertes quan esteu dormint.

Haemogamasus pontiger.
Autor © CS. Herrin i RD. Sage.

Tot plegat us afecta molt. Esteu aterrats, i ja no podeu més. Correu entre el que semblen tortugues gegants, però que en realitat són *Kleemannia plumigera* (àcar dels nius), salteu per damunt de unes quantes larves d'*Acarus siro*, esquivant els quelícers en forma de pinça d'*Androlaelaps casalis*, la guineu del món dels àcars, generalista i omnívor pot menjar de tot. Correu, correu i correu... fins que l'ensordidora xerinxola de la cercavila, a càrrec de la Colla gegantera i grallera de La Morera de Montsant-Scala Dei... us desperta!!! És Festa Major. Un cop d'ull al despertador, són les 9 del matí, us aixequieu... i després del que ha passat us mireu el vostre llit d'una altra manera. No esteu sols!!!

Joan BARRULL & Isabel MATE
Biòlegs
Juliol de 2015

Hotel Balcó del Priorat Restaurant

Ctra. de Scala Dei, 2
43361 La Morera de Montsant
Tel/Fax. 977 82 72 11
informacion@balcodelpriorat.com
www.balcodelpriorat.com

Els nostres arbres singulars

El protagonista de l'escut del nostre municipi és un gran arbre. Tots sabem que és una morera (*Morus alba*), però també sabem que si busquem un exemplar singular d'aquesta espècie, l'únic que trobem està a prop de la Font del Poble i aquest es va plantar quan es va arreglar la carretera als anys 60 del segle XX.

On està doncs la morera de l'escut? Enlloc. El nom de La Morera no prové d'un arbre sinó d'un assentament sarraí preexistent a la conquesta de Siurana l'any 1153. Aquest nom ha perviscut al llarg del temps. En el moment de fer l'escut del municipi els entesos de l'època van triar l'opció més fàcil, associar el nom a una espècie d'arbre estretament relacionada amb el nom del poble.

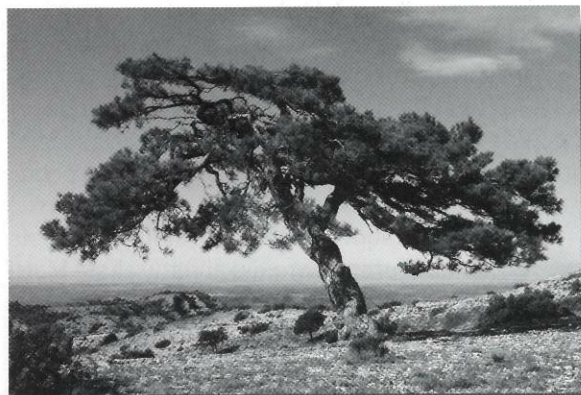
Alguns dels arbres del nostre territori destaquen de la resta. Molts d'aquests han estat fins i tot batejats i tenen un nom propi. Com diu el naturalista Martí Boada els arbres singulars poden destacar per diversos motius. El principal acostuma a ser les grans dimensions de l'exemplar. També es consideren importants els arbres que presenten una notable antiguitat. Un arbre també pot destacar per la seva situació en llocs insòlits, sobre roques, per exemple, o per les formes extravagants.

Comparats amb els humans, els arbres poden atènyer una gran longevitat i els més vells sovint esdevenen tot un símbol d'eternitat. Les dimensions colossals que en molts casos presenten els donen una aureola de poder que ha captivat els humans de tots els temps. Els arbres monumentals no són només arbres admirats per la seva bellesa, són testimonis de la història, estimulen la curiositat i l'admiració, fan volar la imaginació i els somnis. Qui fa que els arbres siguin singulars són les persones.

D'arbres singulars en tenim una bona colla i encara en teníem més en el passat. Així ho mostra el recull de toponímia realitzat per l'Eugeni Perea i publicat l'any 1984 en un llibre que molts tenim als prestatges de les nostres cases. L'any 2009 conjuntament amb el Josep Palet i la Mireia Vilamala vam fer un recull dels arbres singulars de Montsant per encàrrec del Parc Natural. Algunes de les informacions presents estan extretes d'aquest estudi. Les converses amb el Ramon Sabaté i amb el Joan Barrull m'han permès contrastar-les i confirmar-les.

Les primeres referències que tenim d'arbres que havien de ser singulars en el passat les trobem en el nom de partides de terra. Aquest és el cas de lo Perelloner, nom encara vigent en l'actualitat, que surt citat segons l'Eugeni Perea en documents de l'any 1747. Els perelloners (*Pyrus spinosa*), una

mena de perera primitiva, els trobem normalment en forma arbustiva, però alguns poden arribar a convertir-se en arbres de dimensions considerables. Sense anar gaire lluny en podem trobar un exemplar a Prades declarat monumental. En canvi, el nostre va desaparèixer ja fa molt de temps. Coneixem l'existència d'un parell d'exemplars joves al barranc de Sant Blai.

Pi del Cugat

L'Eugeni Perea en el seu recull de toponímia dedica un apartat als arbres singularitzats on figuren 10 elements. El pas del temps és inexorable i avui en dia d'una bona part d'ells n'hem perdut el rastre. Sembla que han desaparegut per diversos motius. Els que encara perduren són: la Murtra de la

Font, el Pi de la Carabasseta, el Pi del Cugat i uns castanyers: els del Ros i els del Quimet de la Plaça, que avui en dia estan abandonats

En els records de les persones perduren uns quants arbres avui desapareguts que eren reconeguts per la seva singularitat. En diversos comellars es trobaven exemplars de noguers de notables dimensions; especialment reconeguts eren els que es trobàvem al racó de les Falles i al tros del Celestino. En alguns barrancs hi vivien exemplars notables de xops com els del Racó del Federico i els del barranc del Mas del Racó. A Montsant es coneixia l'existència de diversos exemplars notables de pins escarrassons, un dels més reconeguts era el del racó del Franquet.

Una bona quantitat dels grans arbres han desaparegut a causa de l'acció humana provocada per les transformacions en la gestió del món rural. Altres han sucumbit per causes naturals: la fi del cicle vital, la incidència de temporals d'aigua, vent i neu, els atacs de malalties o paràsits fulminants. Els que es conserven és gràcies a la voluntat, l'estimació i la cura de les passades generacions respectuoses i agraïdes amb la natura.

Recull d'arbres singulars

Entre l'any 2009 i l'any 2011 vam tenir l'ocasió de poder catalogar i estudiar un total de 36 exemplars d'arbres i de col·lectius singulars presents en els pobles del Parc Natural. De tot aquest conjunt 13 estan ubicats al nostre municipi. Alguns fàcils de localitzar i d'altres més amagats. Aquí anomeno només els que no són ampliats més endavant: carrasca dels Planars del Ros, boixos del Racó dels Boixets, alzina de Sant Blai, alzina del Mas de la Serra, moixera de la cova del Pedret, pi dels plans de Sant Blai i pi del Grau.

Anem a conèixer ara amb més detall els que he seleccionat per diferents motius.

En primer lloc i pel seu valor com a element de referència, el Pi del Cugat (*Pinus nigra ssp Salzmannii*). Li ha pres part del seu protagonisme un element artificial, el Piló dels Senyalets, un vèrtex geodèsic. El defineixen perfectament les paraules de Ramon Quadrada en el seu llibre Montsant en blanc i negre "A la serra Major, just on un corriol estret s'eixampla per baixar al clot del Cirer, viu, en solitud, un arbre. Ferm davant del fred, resistent a la calor, sofert amb el vent, es rendeix a la boira que li glaça les fulles i el deixa tot blanc com de neu. Una referència entre la Cogulla i la roca Corbatera que agraïm quan dubtem del camí a seguir."

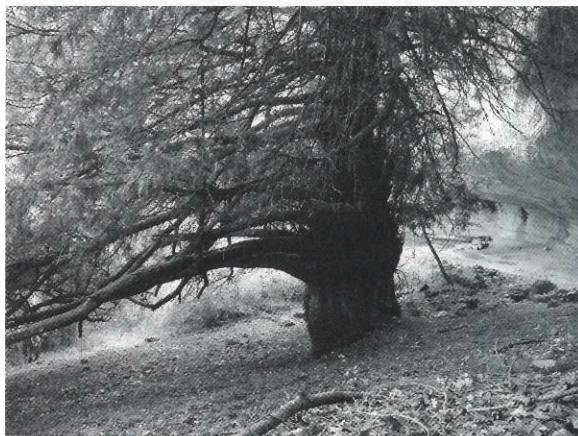
Cirer de guineu

Molt a prop del Pi del Cugat trobem el Clot del Cirer, espai que aplega un conjunt d'arbres. El nom d'aquest indret característic de Montsant, citat en el cadastre de l'any 1789, té relació amb un gran cirerer (*Prunus avium*), avui desaparegut, que estava situat a prop de la font i que superava en alçada les parets que tanquen la clotada. Els més grans del poble recorden com de petits anaven a collir els seus fruits. En l'actualitat dos magnífics exemplars de noguer (*Juglans regia*) ocupen el centre de l'espai. El més gran té una alçada de 15 m, el seu tronc fa més de 2 metres de volta, però el que crida més l'atenció és la seva capçada que té 19,5 m de diàmetre. Sens dubte

era un excel·lent amorriador per a les cabres que venien a abeurar-se als bassis que recullen l'aigua del degotall.

De cirers se'n trobaven i encara se'n troben en diverses raconades de Montsant, la majoria han desaparegut, sembla que necessiten el contacte amb els humans. Els que encara es conserven vius són els que es troben als bassis del Boter.

Només els més observadors s'hauran adonat de l'existència d'un exemplar especialment singular de cirer de guineu (*Prunus mahaleb*) en la confluència del barranc de la Font Pudenta amb el de l'Obac dels Frares. Per les seves dimensions aquest arbre mereixeria formar part del conjunt d'arbres monumentals de Catalunya, amb més motiu encara, si tenim en compte que a la llista no n'hi ha cap d'aquesta espècie. Té una alçada de 14 m i una volta de 2 m. El lent creixement dels exemplars d'aquesta espècie i la forma arbustiva en que s'acostumen a presentar justifiquen la seva singularitat. Tenim coneixença d'un altre exemplar de grans dimensions que es trobava relativament a prop de l'inici del camí de Montsant que va acabar morint als anys 70 del segle XX.

Tronc del Teix de la Cova

Al terme municipal de La Morera no s'hi troba cap arbre catalogat com a monumental. En terme de Margalef, però just al límit amb el nostre terme i en terrenys propietat d'habitants de La Morera trobem Lo Teix de la Cova (*Taxus baccata*). És un teix femella multi-centenari o fins i tot mil·lenari. Va ser declarat monumental a l'Ordre de 3 de

Desembre de 1992 (DOGC 1687, 28/12/92). Crida l'atenció la volta de canó de la seva soca que fa 5,5 m, es necessiten 4 persones per poder-la abraçar. Té una alçada de 24 m i conserva una capçada cònica de 17,5 m característica de l'espècie. Altres teixos de mides considerables els podem trobar al barranc del Bidovar.

També en terme de Margalef i molt a prop del teix monumental trobem a la cova de l'Ascla un auró (*Acer opalus ssp granatense*) de 23,5 m d'alçada.

Ben a prop hi ha unes quantes places carboneres. Aquest auró i d'altres de mida considerable es van salvar de l'activitat duta a terme pels carboners a mitjans dels anys 50 del segle XX. Segurament va poder més l'ombra acollidora que proporcionaven aquests arbres en els calorosos dies d'estiu que l'interès econòmic que en podien obtenir.

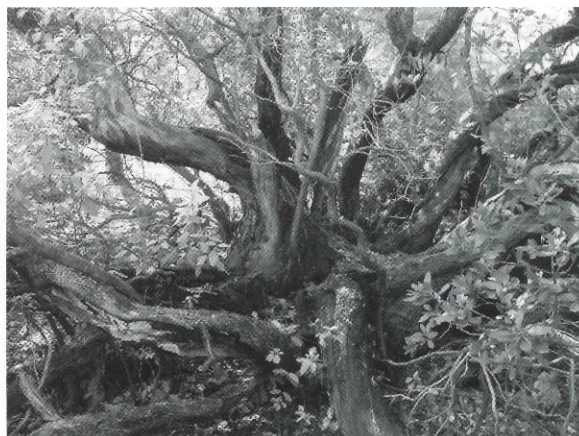
Til·ler de la Pietat

Un altre conjunt força extens el formen els arbres que tenen relació amb la Cartoixa de Scala Dei. De la Cartoixa en sabem cada cop més gràcies als estudiosos que furguen entre els documents que es van salvar de les desamortitzacions que el monument va patir. Ens queden les pedres, ens queden els documents i ben segur de l'esplendorosa existència de la cartoixa ens queden alguns arbres. No tenim prou elements per calcular la seva edat, però per les seves dimensions ens podem imaginar que traspassen les dues centúries. És a dir que ja existien quan els monjos habitaven la cartoixa.

Si ens allunyem de la mongia i pugem fins a la Pietat descobrim un conjunt d'arbres de grans dimensions. A part dels aubins (*Populus alba*), que de ben segur són originaris del territori i que gràcies a l'abundància d'aigua hi estan ben integrats, trobem arbres de diverses espècies. Segurament van ser plantats pels monjos en l'espai que va ser concebut com a residència per a bisbes que venien a Scala Dei a fer retirs espirituals.

Podem contemplar: pi pinyer (*Pinus pinea*), castanyer d'Índies, judea o arbre de l'amor (*Cercis siliquastrum*), til·lers (*Tilia platyphyllos*), cedre del Líban (*Cedrus libani*) i plàtans. Tots ells superen els 20 m i destaca un dels til·lers que ateny una alçada de 31 m. Per altra part els seus troncs tenen un perímetre superior als 2 metres.

A l'antiga conreria d'Scala Dei uns quants exemplars de plàtans (*Platanus x hispànica*) situats a la Rambla o en els jardins particulars ens haurien de cridar l'atenció per les seves extraordinàries dimensions; però estem tan acostumats a veure'ls i a gaudir de la seva ombra que passen desapercebuts. En un dels jardins també destaca un magnífic exemplar de llidoner (*Celtis australis*). Són arbres de creixement ràpid, però les seves dimensions

Arboç dels Planars del Ros

ens fan pensar en una existència força longeva.

Conservar els arbres singulars és un acte de justícia a la Natura al mateix temps que un homenatge als nostres avantpassats, que preservant-los, ens han fet hereus d'un patrimoni múltiple: natural, cultural i espiritual.

Ens pot ajudar a aquesta tasca la feina de fixació de la toponímia que actualment queda reflectida en els mapes que es van elaborant tant per part de diverses editorials com per l'Institut Cartogràfic de Catalunya. Gràcies a aquesta informació i a les explicacions dels veterans del poble vaig poder localitzar l'Arboç dels Planars del Ros (*Arbutus unedo*). Ha perdut bona part de la seva esplendor, vàries de les seves branques estan malaltes, però al seu peu encara hi ha la pedra que servia de taula als que anaven a treballar l'oliverar que també està perdut.

Hi ha arbres singulars que desapareixen al mateix temps que d'altres s'afegeixen al nostre patrimoni cultural. Així quasi sense voler noves referències s'incorporen a la toponímia. En pot ser un exemple una petita alzina situada sobre el cingle del Fuster, on ens aturem en la nostra anada a l'ermita de la Mare de Déu de Montsant cada 17 d'agost, que hem batejat com l'alzina de l'esmorzar.

Us animo anar-los a veure en directe per així integra-los al vostre patrimoni personal.

Joan Ferran, juliol de 2015

Els Remeis Secrets

A Scala Dei, des de que sortim de casa tot passejant cap a la Cartoixa i a la serra de Montsant ens anem apropant.

Pels voltants de la Cartoixa i de camí cap a La Morera de Montsant, entre arbres i plantes medicinals, tots els remeis anem trobant.

Ja els monjos ho sabien i els anaven utilitzant i avui en dia ens n'anem oblidant.

Sort que encara algú ho va recordant, recuperant de les plantes el seu poder medicinal.

I és que a les arrels d'aquesta terra com és el Priorat, hi ha una riquesa excepcional, des de la vinya, que amb bons vins de la zona ens va delectant, fins als remeis secrets que de mica en mica es van destapant.

Tot buscant informació sobre els remeis naturals al Priorat i el seu coneixement, m'he topat amb el llibre *Científics del Priorat* de Jacint Corbella i Corbella i Edelmira Domènech, on diuen el següent:

Botànics anònims de Scala Dei

"...hi ha una tradició que a Scala Dei hi havia monjos bons coneixedors de les plantes. Malgrat les regles de l'ordre cartoixana que restringien la comunicació verbal podem creure que els qui les coneixien ho ensenyessin als que venien després."

"Sabem del conreu de l'estudi de les plantes medicinals, amb una bona tradició a Scala Dei, tot i que només hem trobat fins ara el nom d'un sol botànic en el període final del monestir, ja en el s.XIX, Salvador Vilella."

"És el temps dels botànics desconeguts, cosa que no vol pas dir que la seva acció no fós important."

Els Remeis Cartoixans

Els monjos cartoixans arribaren al Priorat,
a Scala Dei hi construïren la Cartoixa,
trobant i creant el seu lloc autèntic i lloat.

Un entorn ple de màgia i vida,
on trobaren tot de plantes medicinals
amb les quals, poder-se guarir dels seus mals.

Ja es diu dels cartoixans, que van inventar un "Elixir de la llarga vida",
elaboració del qual transmeteren de generació en generació,
fent-ne l'elaboració, que només ells coneixien.

Recol·lectant unes 130 herbes,
macerant-les, corregint-les i destil·lant-les,
mentre anaven resant, a la "sala de les plantes".

En un manuscrit es troba la recepta,
que ha estat guardada i amagada, per tal de conservar,
el "Remei secret" pels anys dels anys.

Els remeis secrets, no només eren secrets perquè no es tenia accés al
manuscrit, sinó que per a fer bons remeis es diu que també s'han de seguir
una sèrie de processos com la recol·lecció en el dia adequat, maceració,
destil·lació... i que aquests processos s'elaboraven tenint coneixement en
tot moment de l'astrologia.

Lavors s'havia de seguir
minuciosament cada un dels passos
d'elaboració per tal d'aconseguir
captar les virtuts curatives del
regne vegetal i potenciar-les, per
poder ajudar a recuperar la salut
de les persones i millorar la seva
qualitat de vida.

***"El món de les plantes està sota la
influència dels planetes,
i està destinat a alimentar l'home
i curar les seves dolències."***

Herbarium Scala Dei

Fem les festes més sostenibles

Aquest any la Comissió de festes de la Morera de Montsant vol fer un pas endavant i introduir criteris ambientals en els seus actes festius. Vivim en una societat de consum, per tant, és normal que associem una celebració a una acceleració del nivell de consum de béns i serveis. Però des de la Comissió volem, juntament amb la col·laboració de tot el poble, provocar noves sinèrgies que ens facin abandonar aquesta idea, perquè les festes no són fets excepcionals on les conductes personals no contemplen els efectes sobre l'entorn.

Creiem que les festes són un entorn ideal per transmetre missatges, per transmetre valors. Quan estem de festa els processos de relació i la receptivitat de les persones es potencien. Els missatges emesos poden ser internalitzats pels assistents de manera natural, només cal fer-se'n participi. Així doncs, de les experiències viscudes en les festes en deriven normalment uns canvis en la socialització dels participants, allò que diem "de fer poble".

És cert que la Morera és un poble petit, per tant és lògic que l'impacte sobre el medi que tenen les nostres festes no té res a veure amb el de les grans ciutats, però per petit que sigui també existeix. Per minimitzar aquest impacte la Comissió de festes parteix de tres principis de sostenibilitat a les festes:

- **Reduir** la utilització d'envasos d'un sol ús.
- **Reutilitzar i reciclar** els diferents tipus de residus.
- **Fomentar** l'educació ambiental.

Aquests principis són valors morals que sorgeixen de l'ètica i donen lloc a noves conductes o normes que considerem que són les adequades. Són valors que condueixen a les persones a desenvolupar plenament les seves capacitats naturals i que a la vegada fan més humans els homes i les dones.

Un cop establerts aquests principis ens plantejem com els podem assolir i ens marquem uns objectius, els objectius ens permeten comunicar què volem fer i ens serveixen per avaluar quin ha estat l'èxit del projecte.

1. Transmetre la nostre voluntat de canvi al poble.
2. Vetllar per a què la idea de "festa sostenible" sigui acceptada a nivell personal i col·lectiu.
3. Implicar de manera activa tot el poble.
4. Dur a terme com a mínim la meitat de les accions proposades.
5. Avaluar les repercussions (positives i negatives).

Si fem una anàlisi de la situació podem veure que les festes de la Morera de Montsant des de fa uns anys ja contempen un parell d'accions que s'ajusten als nostres principis de sostenibilitat:

- **El reciclatge del vidre:** permet reduir la quantitat de residus destinats a tractaments finalistes (incineració o abocador), alhora que suposa un estalvi tant de primeres matèries com d'energia respecte la fabricació de vidre partint de matèries primeres.
- **La reutilització dels gots:** en els últims anys s'ha consolidat com una eina important en la minimització de residus en esdeveniments públics, ja que esdevenen un producte substitutiu dels gots de plàstic d'un sol ús.

La Comissió de Festes vol una festa més sostenible i us demana la vostra participació, i ara us preguntarem: *Què pretenem fer? Quins canvis volem aconseguir? Com podeu col·laborar?*

Com a punt de partida ens plantegem una acció per a cada un dels principis de sostenibilitat establerts anteriorment:

Reduir l'ús dels envasos d'un sol ús

1. Com tots sabeu per la Castanyada i per Sant Joan cada any organitzem un sopar popular al local social. Hem pensat que en les pròximes edicions seria bo que entre tots intentéssim reduir, fins eliminar, l'ús dels gots i coberts de plàstic, i els tovallons de paper. *Com ho podem fer?* És tan fàcil com que cadascú s'encarregui de portar un got reutilitzable, els coberts d'ús habitual i el tovalló de tela de casa.
2. Ara us preguntareu: *I els plats?* Els plats és un tema més complicat ja que hem de servir-hi el menjar abans del sopar, així doncs no els podeu portar de casa. Hem pensat que una solució és invertir els diners que ens estalviem amb els gots, els coberts i els tovallons en comprar plats d'un altre material que no sigui el plàstic, com per exemple els plats biodegradables. Però perquè aquesta acció es pugui realitzar primer hem de complir amb la primera.

Reutilitzar i reciclar els diferents tipus de residus

- Actualment el local no disposa dels cubells necessaris per a fer la recollida selectiva, però ens estem mobilitzant per aconseguir els contenidors necessaris per a separar totes les fraccions (vidre, envasos, paper i matèria orgànica). Un cop els aconseguim us animem a participar en la recollida selectiva durant els diferents actes de la Festa Major. Per facilitar l'elecció del contenidor a l'hora de desfer-nos d'un residu penjarem uns pòsters elaborats per l'Agència Catalana de Residus on es detalla en quin contenidor s'ha de dipositar cada tipus de residu.

Fomentar l'educació ambiental

- Des de la Comissió de Festes entenem que motivar el poble a participar en la reducció de residus i la recollida selectiva durant la festa major i altres actes festius anuals és un punt de partida molt important que es fonamenta en l'educació ambiental, ja que posem en joc criteris ambientals, el treball cooperatiu i un grapat de valors morals.

Des de la Comissió de Festes us encoratgem a participar en aquest projecte, ja que la participació activa dels assistents és la clau de l'èxit d'aquestes iniciatives. Nosaltres ens comprometem a facilitar els elements i incentius necessaris perquè la gent pugui estar informada i participi en les actuacions proposades, tanmateix ens comprometem a fer un informe d'avaluació dels resultats obtinguts. Però recordeu que sense vosaltres no és possible.

Sílvia García López

La Comissió de Festes de la Morera de Montsant

XAVIER NAVARRO CID

Successor de Sarobé
PINTURA I DECORACIÓ

Av. d'Andorra, 11 - baixos - 8
Tels: Magatzem: 977 23 69 31 · Particular: 977 23 17 47
e-mail: j.navarrocid@hotmail.com
TARRAGONA

Perruqueria unisex

Carme Aragones

Pl. de la Vila, 1 - Tel. 977 82 11 55
CORNUDELLA DE MONTSANT

**JOSEP
CARRÉ
PÀMIES**

Servei de retro i Excavacions

C/ del Pilar
Tel. 977 82 10 15
CORNUDELLA

Carregant energia a Montsant

Em van plantejar un repte: Quina és la teva excursió preferida?

Des de la meua joventut he recorregut tot el Montsant de punta a punta: de Cabacés a Albarca amb preferència per Scala Dei i La Morera.

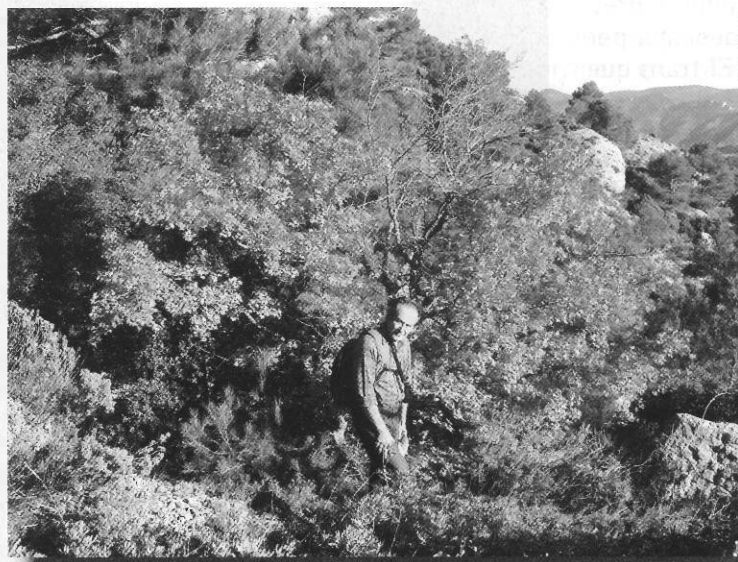
Triar-ne una d'entre totes les excursions, ha sigut extremadament complicat. Vaig pensar en la Llibreria, els Ventadors, els Arbres Mil·lenaris, el Pont Natural, etc. Després de múltiples indecisions crec que l'he encertat triant la que més vegades he fet, ja sigui sol o amb gent que m'ha acompanyat.

Excursió per totes les edats, no massa llarga ni complicada, que es pot portar a terme en un matí sense problemes arribant a un punt emblemàtic de Montsant com és el Toll de l'Ou. En poc recorregut ofereix molta diversitat paisatgística

Descripció:

Recorregut: Sortida de La Morera, grau de l'Agnet, les Basselles, barranc de les Falles, Toll de l'Ou, Cova de l'Os, Espinós-Grallera.

Trio pujar pel grau de l'Agnet, ja que aquest és el meu preferit. D'ascensió ràpida i variat per moltes vegades que el facis. Les vistes són

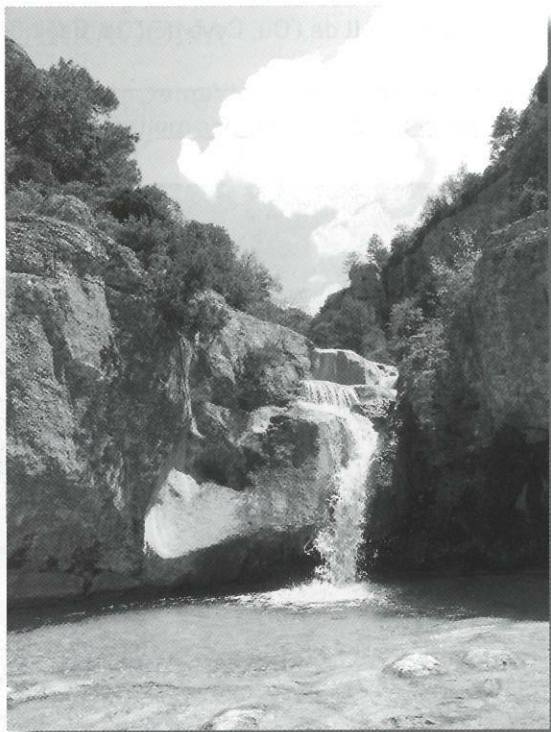
Pep de Rialp pujant al grau de l'Agnet

espectaculars. A mida que anem pujant veiem tota la comarca del Priorat que en determinats dies freds de l'hivern una espessa manta de boira la transforma en un mar blanc. A una certa alçada caminem per una cornisa amb cingle dalt i cingle a baix. La panoràmica és magnífica: veiem l'entrada de la cova dels Barrots, Siurana, la muntanya de Gallicant, que em porta a la memòria el campament de Castillejos i més a la dreta se'ns apareix el mar. En moltes ocasions que he fet l'excursió tot sol, en adonar-me que em segueix un grup d'excursionistes, la curiositat em fa alentir el pas per ser atrapat. És d'aquesta manera que he conegut moltes persones, algunes de les quals han esdevingut posteriorment grans amics.

Arribem a dalt del canal del grau i a la dreta pugem fins la Roca Falconera (1120 m). Nus de cadenes i pal indicador dels tres graus. Continuem a la dreta un tram de la Serra Major fins arribar a les Basselles. Anem cap a l'esquerra iniciant el descens del barranc de les Falles. La vegetació s'incrementa considerablement. En arribar a una acumulació de còdols ens crida l'atenció una gran fletxa a terra feta dels mateixos còdols. Qui s'haurà entretingut a fer-la?

A la nostra dreta surt un corriol que ens portaria a les coves de les Falles, magnífic indret. Seguim el descens per l'esquerra. El tram que transcorre pel mig del barranc és especialment interessant, la vegetació forma un túnel que enfosqueix el camí.

Arribem al final del barranc i enllacem amb la pista que baixa pel barranc dels Pèligs des de l'ermita de la Mare de Déu. Després de deixar a la nostra esquerra l'indicador situat sobre una roca dels Grauets del Mateva, trobem el nostre objectiu: el toll de l'Ou.

Toll de l'Ou a la primavera

Abans de baixar ens aturem en una placeta que fa de mirador del toll. Per poder visitar els quatre tolls significatius cal travessar el barranc dels Pèligs que en les èpoques de pluja recent acostuma a portar força aigua. Vigileu de no caure a l'aigua si no voleu tornar a casa amb els pantalons mullats. Al quart toll que és el més gran a molta gent li ve de gust banyar-se, a mi no.

Iniciem el retorn pel camí de la Pleta i pel comellar de la cova de l'Ós, és més llarg que per l'Aixaragall, però no tan costerut. El mes de maig podem veure l'espectacle botànic de les peònies en flor que criden l'atenció per la seva mida i el seu color.

La visita de la cova de l'Os és optativa, si anem curts de temps podem continuar barranc amunt. Els últims trams que ens fan sortir del barranc són força costeruts. Un cop a dalt trobem a la dreta el sender que ens portaria cap els Castells, nosaltres agafem el de l'esquerra que ens porta cap a la Serra Major. Aquest és un punt singular per a mi; per poder agafar el comellar de l'Espinós sense equivocar-nos el senyal és un petit pi que en època de Pedrenca va ser batejat pels meus amics Joan i Ramon com el Pi del Tio Pepe. Tot i això no crec que passi a la història com ho ha fet el Pi del Cugat. L'única dificultat que trobem baixant el comellar són les branques ajagudes dels corniguers.

Passat el petit esglaó del grau arribem a les envistes del Rei i de la Reina. En aquest indret sento la necessitat de passar de pressa per por que caigui el cap de la Reina. No ha passat en milers d'anys, però qui sap si no ha de passar avui.

Desemboquem al camí de la Grallera, passem entremig de les roques de l'última esllavissada i sense més entrebancs arribem a La Morera.

A l'Únic és obligat fer el balanç de la sortida al mateix temps que la desitjada cervesa ens refresca.

Espero que aquesta excursió hagi sigut per a molts una de les millors. Invito els que encara no l'han fet a realitzar-la i a donar-me'n després el seu parer.

Pep de Rialp

Juliol de 2015

MAS DOIX

Celler Mas Doix S.L.
C/. Carme, 115 - 43376 Poboleda
D.O.Q. Priorat. Espanya

Tel. 34 639 356 172
Fax 34 977 827 178
masdoix@bsab.com

J. DOIX - MAT, S.L.

INSTAL·LACIONS ELÈCTRIQUES
FONTANERIA, CALEFACCIÓ, TV
SERRALLERIA I REPARACIÓ DE
MOTORS I MAQUINÀRIA

Raval, 10 · 43376 POBOLEDA (Priorat)
Mòbil 616 267 925

DOM PERE AGUILÓ, UN PRIOR ARQUITECTE?

És sabut que Santa Maria d'Escaladei fou en alguns moments un centre de creació artística i fins s'ha parlat de «l'Escola pictòrica d'Escaladei» com una fita remarcable de la pintura catalana dels temps del Barroc. Però també hi hagué altres pares i germans que destacaren en les arts del seu temps, com fra Fèlix Artigues, autor del sagrari, rere l'altar major, que va ser enllestit el 1696. O bé fra Salvador Illa, que també hi treballà. També destaca en aquest camp el prior dom Pere Aguiló que, a més de ser un dels priors més notables d'Escaladei, hom el relaciona amb «l'Escola del Camp de Tarragona», de la qual s'ha afirmat que consolidà

l'entrada de l'arquitectura renaixentista a Catalunya.

Pere Aguiló va néixer cap a 1520 a la Selva del Camp. Fet prevere, va obtenir el benefici de Sant Andreu a l'església parroquial de la mateixa vila.

Hom el descriu com un personatge de forta personalitat, que gaudia de fama de bon predicador. Es doctorà en dret i en teologia. Malgrat tot això, es diu que patí una crisi religiosa, cosa que propiciaria la seva posterior entrada a l'Orde cartoixà. Va professar a Escaladei la vigília de la Presentació de Nostra Senyora de 1566.¹

D'aquest any es coneix un inventari de la seva biblioteca personal, que era formada per una trentena de llibres, la majoria religiosos, alguns de lul·lians (*Art breu*, *Art General*, *Blanquerna*), de clàssics (Plató, Aristòtil, Aristòfanes, Ciceró, Ovidi) i d'arquitectura (Sagredo, Serlio).²

A banda de mostrar el seu alt nivell cultural, la presència dels llibres

¹ El canonge Josep Valls en va publicar un breu panegíric. VALLES, Joseph de. *Primer instituto de la sagrada religión de la Cartuxa...* (Barcelona, 1792), p. 58-59. Les dades biogràfiques són d'aquesta font.

² CARBONELL, Marià, «Pere Aguiló», dins *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya*, v. I (Barcelona, 1998), p. 26.

d'arquitectura és el que ha cridat més l'atenció. L'obra de Diego de Sagredo [1490-1528] va difondre els principis de Vitruvi (*Medidas del romano*) i Sebastiano Serlio [1475-1554] va escriure un tractat d'arquitectura. Són uns autors que exerciren molta influència a l'hora de divulgar l'arquitectura renaixentista. I la seva obra era ben coneguda pels mestres de la dita «Escola del Camp».

Pere Aguiló va ser dins el grup dels propulsors de l'arquitectura renaixentista al Camp de Tarragona i al Priorat, i compartia amistat amb els mestres d'aquesta «escola», com ara Jaume Amigó, d'Ulldemolins, rector de Tivissa i arquitecte.

Se sap que Pere Aguiló va participar directament en la redacció del projecte de la nova església parroquial de la Selva del Camp, o que almenys treballà en les capitulacions per fer l'obra.³ Però no assistí a l'acte solemne de la posada de la primera pedra –el 10 de novembre de 1582– tot i que hi havia de ser per designació de l'arquebisbe. La raó que esgrimí era que no hi podia ser «per tenir visitas en sa casa»⁴ I és que, com deia el canonge Valls, per a ell sempre va primar la vida cartoixana a qualsevol aspecte extern.⁵

3 PIÉ, Joan. *Annals inèdits de la vila de la Selva del Camp de Tarragona* [Tarragona, 1984], p. 514 i 515.

4 Id., p. 526.

5 «Nunca el cuydado de su gobierno le hizo dexar la asistencia al coro y actos conventuales...» VALLES, *Op. cit.*, p. 58:

Es vol creure que va ser ell qui inicià la gran transformació arquitectònica d'Escaladei, així, Pere de Manuel diu que «és factible que l'última gran reforma de la cartoixa es fes sota la seva iniciativa i traça».⁶ També els arqueòlegs Eduard Riu i Josep M. Vila segueixen aquesta opinió: «La primera part de l'obra nova s'ha atribuït al govern del prior Pere Aguiló, en el darrer terç del segle XVI i fins s'ha suposat que en fos l'autor de la traça, atesa la seva vinculació amb membres de l'escola arquitectònica renaixentista del Camp de Tarragona».⁷

És molt possible, tot i que no se li coneix cap obra. La remodelació d'Escaladei sembla que s'inicià en el seu temps i les obres, després, s'allargaren per espai de dos segles.

Es pot observar una prova de la seva destacada personalitat en el fet que només tres anys després de la professió, ja va ser elegit prior d'Escaladei i, a més, ho va ser durant un període molt llarg: des de l'inici de l'agost de 1569 fins al juliol de 1584, quan aprofità el pas dels visitadors⁸ de l'Orde per dimitir del càrrec i aquests el van absoldre.

Després, durant els anys 1585 i 1588,⁹ o fins al 1589, segons el canonge Valls, quan era de nou vacant el priorat d'Escaladei a causa de l'anada de dom Lluís Telm a Portugal, els pares el tornaren a elegir (els fills d'una casa sempre poden ser elegits priors, ni que ho siguin d'una altra casa), així, des del Capítol General d'aquest any i fins al 1596, tornà a ser prior d'Escaladei. El 14 d'octubre d'aquest any, i a instància seva, tot al·legant tenir molts anys i cansada vellesa –devia tenir uns setanta-cinc anys–, els visitadors acceptaren la renúncia i fou absolt.

Una altra prova de la seva personalitat és que en algunes ocasions també actuà de visitador de la província de Catalunya.

Finalment, hom destaca la seva amistat amb el rei Felip II. Aconseguí algunes concessions i es diu que el rei el tenia tan ben considerat que en una ocasió, en visitar-lo a la Cort, el rei l'autoritza a entrar tot dient «Entre el grande monacario de nuestros tiempos».

Dom Pere Aguiló, morí a Escaladei el 7 de desembre de 1598, quan feia trenta-dos anys que era a l'Orde.

Ezequiel Gort

6 MANUEL, Pere de. *Cartoixa de Santa Maria d'Escaladei*, p. 39.

7 RIU, Eduard; VILA, Josep M. «Les excavacions de la cartoixa d'Escaladei i la seva arquitectura. Aportacions recents», dins *Tribuna d'arqueologia* (issuu.com/tribunadarqueologia/docs/tribuna_arqueologia_08-09-12_escaladei/4).

8 Els «visitadors» és una delegació, formada per dos priors, que periòdicament inspecciona i, si és el cas, corregeix, els diferents monestirs de la província cartoixana i després dóna compte de la seva gestió al Capítol General de l'Orde. Els visitadors sempre han de ser priors destacats de la mateixa província.

9 ANÓNIM, *La cartuja de Santa María de Montalegre* (Montalegre, 1960), p. 96.

FONDA El Recó

Fundada el 1794

Plaça de la Vila, 10
Tel. i Fax 977 82 10 32
43360 CORNUDELLA
www.fondaelreco.com

CASA ESTIVILL

Allotjament Rural

Casa pairal S.XIX

Capacitat
11 places

Plaça de la Vila, 15
Tel. i Fax 977 82 10 32
43360 CORNUDELLA
www.casaestivill.com

JASANS i JASANS, SCP

C/ Gritella, 13 - Tel. 977 82 11 71/977 82 10 71
43360 CORNUDELLA DE MONTSANT (Tarragona)

- ELECTRICITAT
- FONTANERIA
- CALEFACCIÓ
- ENERGIA SOLAR
- GAS (ESPECIALISTA)
- BUTLLETINS OFICIALS
- REPARACIÓ DE CALDERES

CERCANT ELS POTS DE FARMÀCIA DE LA CARTOIXA DE SCALA DEI

A la majoria de farmàcies on comprem els medicaments hi podem veure en una estanteria uns pots de ceràmica amb unes lletres, que solen estar en llatí; indiquen el nom d'una planta medicinal. Avui dia tenen una funció decorativa. Temps enrere guardaven les plantes a que feien referència.

A la cartoixa de Scala Dei, com a la majoria de monestirs, existia una farmàcia amb gran quantitat de pots. Era reconeguda la seva importància tant pel servei que feia als pobles del priorat de la cartoixa com fora d'ell. Quan els monjos van marxar, el patrimoni que hi havia va desaparèixer, destruint-se o dispersant-se.

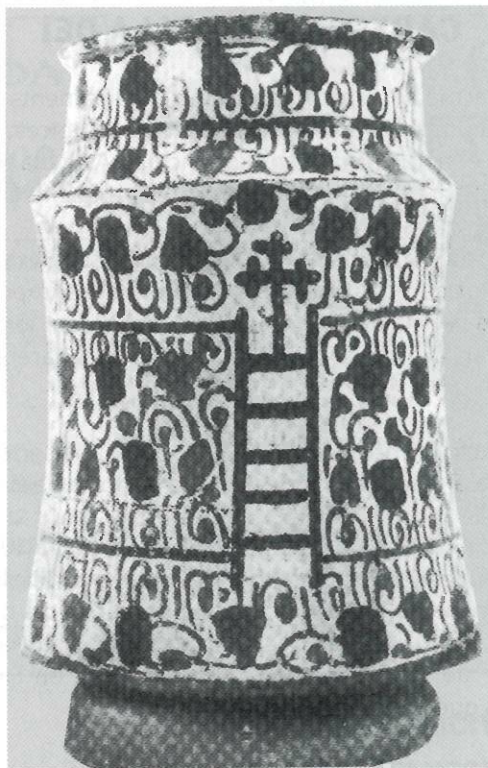
Recollides i donades pel meu germà, m'han arribat una sèrie de publicacions que fan referència als pots de farmàcia de la cartoixa de Scala Dei.

En primer lloc cito un article d'en Joaquim Cusí Fortunet (1879-1968), famós farmacèutic nascut a Figueres, creador del Museu de Medicina i Farmàcia de Masnou i membre de la Real Acadèmia de Farmàcia de Barcelona. Va publicar-se en el "Boletín de la Sociedad Española de Historia de la Farmacia" en data de juny de 1960. Es reproduceix en part i en l'idioma original i respectant dades que ara sabem errònies.

"Me dispongo a dar cuenta de unos botes de farmacia que recientemente se han podido identificar y que son los que pertenecieron a la farmacia de la célebre Cartuja de Scala-Dei, situada en La Morera, en la Provincia de Tarragona."

"De esta Cartuja ya habló el Dr. Rafael Roldán diciendo que es la más antigua de España, habiendo sido fundada en 1163 por Alfonso II de Aragón, y que era indudable que esta Cartuja había tenido farmacia, por cuanto se sabía que en ella había florecido el renombrado farmacéutico Fray Salvador Vilella, pero que no había visto ningún bote procedente de esta farmacia, si bien sabía que las armas de este monasterio eran una escalera rematada por una pequeña cruz".

I segueix: "Pues bien, no hace mucho tiempo tuvimos noticia de quien poseía los botes procedentes de la farmacia de la Cartuja de Scala-Dei, y, naturalmente, logramos unas fotografías de ellos, uno de los cuales se representa en el adjunto grabado, y en él podrá apreciarse que, en efecto, tienen estos botes de bella factura una cartela en cuyo centro lleva el nombre del medicamento, en este caso "Goma Laca", puesto en latín, y debajo el

escudo particular de dicha cartuja, constituido en este caso por una escalera rematada por una cruz, aludiendo a su nombre, Scala-Dei, o sea escalera para llegar a Dios."

"No terminaremos esta referencia sin manifestar que muchos de estos botes están actualmente en poder del farmacéutico D. Juan Gallisá Amposta, que ejerce su profesión en el pueblo de Benisanet (Tarragona) el cual los tiene en gran estima y suponemos que no los dejará marchar al extranjero a donde ha ido a parar tanto de nuestro tesoro artístico. El abuelo del Sr. Gallisá los adquirió directamente del administrador de dicha cartuja cuando fue suprimida por la exclaustación de 1835".

En una altra publicació del desembre del mateix any 1960 el president de la "Sociedad Española de Historia de la Farmacia" el Sr. Rafael Roldán y Guerrero, segueix el fil encetat per el Sr Cusí i diu que, com sol passar part de l'estiu a Salou, s'allargaria fins a Benissanet amb el seu amic de Reus, el Sr. Ramón Vallverdú de Cortada a veure els pots de farmàcia.

"Pero resultó que al llegar allí el Sr. Gallisá nos informó que tal información no era exacta, por cuanto los referidos botes no se encontraban en su poder, sino que los tenía D. Vicente Ferrer Juan, medico de Tivisa, de la misma provincia, situada a pocos kilómetros de distancia de Benisanet."

"En vista de esto decidimos emprender viaje a Tivisa, a donde llegamos en poco tiempo, y nos presentamos en casa del médico Sr. Ferrer, al que expusimos el motivo de nuestra visita, y, en efecto, con toda amabilidad nos fueron mostrados unos ocho botes de farmacia, procedentes de la de Scala-Dei, los cuales conserva y tiene en gran estima, hasta el punto de que, preguntado si vendería alguno de ellos para que figurase en el Museo de Farmacia Hispana de la Ciudad universitaria de Madrid, contestó muy finamente que no pensaba en vender ninguno, por lo cual me tuve que contentar con haberlos tenido en la mano y admirar su magnífica fabricación y elegante dibujo, no habiendo podido localizar el lugar de su fabricación."

"Me dijo también el Sr. Ferrer que en el Instituto Pere Mata de Reus había oído decir que había otros dos botes procedentes de la cartuja de Scala-

Dei; pero esto no resultó exacto, pues puesto al habla con el Director del manicomio de Reus, el Dr. Vilaseca, días después, éste me manifestó que en dicho establecimiento no había ningún bote de esta clase, ni tampoco en el museo Arqueológico de Reus, del cual es precisamente director."

Més endavant, al 1999, la investigadora i professora d'història de l'art de la Complutense de Madrid, Julia Lopez Campuzano, que havia publicat un llibre sobre ceràmica farmacèutica, en un article intitulat "Farmacias monasteriales de la Orden de la Cartuja", dona més informació sobre els pots i la seva procedència.

"Se conoce el nombre de un farmacéutico, el hermano Salvador Vilella, que se especializó en el estudio de la botánica, interesándose por la flora de la región, y creó un jardín de plantas medicinales, recopilando, además, un excelente herbario. En esta botica cartujana se conservaba un códice manuscrito titulado *Liber Agregationum Serapionis Virtute Simplitium Medicinarum*, obra de Johanes Serepion, Aràbicus, tratado sobre las virtudes medicinales de las plantas. Asimismo, se conocen cierto número de botes de farmacia que pertenecieron a este monasterio, de los que se han ocupado diversos autores: Joaquín Cusí Fortunet cita 8 albarelos que ostentan el escudo propio de esta cartuja. Partiendo como base las fotografías de Roldan Guerrero parece fuera de toda duda que se hicieron en la fábrica de Alcora (Castelló) en el siglo XVIII. Asimismo existe en el Instituto Valencia de Don Juan (Madrid) un ejemplar mucho más antiguo, presentando la misma heráldica, procedente de un alfar de Manises activo en el siglo XV. Además encontramos otros ejemplares talaveranos del siglo XVIII que se encuentran depositados en el Museo de Artes Decorativas (Madrid)."

Pel que diu la investigadora per ara s'han localitzat uns 10 pots de farmàcia amb l'escut de Scala Dei. De ben segur n'hi havia més, però no dispo de més referències d'on poden ser. Tan sols desitjar que continuïn apareixent i que algun torni al seu lloc original per tal de recuperar un bocí més del desaparegut patrimoni de La Cartoixa.

Ricard Pasanau

El terme de l'Abadessa de Bonrepòs

Els establiments de grups humans en el nostre territori durant l'edat mitjana eren: de caire militar o feudal i de caire religiós. Així és, com es va congriar la nostra nació enllà dels temps. Un d'aquests establiments religiosos, s'instal·là a l'indret on avui hi ha l'ermita de la Mare de Déu de Montsant. Segons els historiadors, Albert de Castellvell en la segona meitat del s.XII, dóna uns terrenys de Montsant a Ramon de Vallbona i a un sacerdot anomenat Pere a fi de què fundin un monestir per a poder servir Déu. L'empresa no va acabar de reeixir i, més tard va ser abandonat. Sembla que el monestir de Bonrepòs (avui Mas de sant Blai, al terme de la Morera) es fundà el 1215, amb monges cistercenques que procedien de Santa Maria de Montsant. No ha de fer estrany doncs que, Bonrepòs conservés les terres que li havien estat donades a Montsant durant el temps en què el monestir va existir allí. A la segona meitat del segle XV, quan Bonrepòs es va extingir, els béns van anar a parar a Vallbona i Santes Creus, però les terres passaren a Escaladei. El document de 1499 posa de manifest les possessions que l'abadessa tenia a Montsant. És un recordatori per part dels cartoixans, adreçat al comte de Prades, dels límits i l'espai que ocupava a la muntanya santa el territori que encara aleshores era anomenat terme de l'Abadessa de Bonrepòs.

El document procedeix de l'Arxiu Medinaceli; microfilm, disponible a l'Arxiu Terradellas de Poblet, amb el núm.527, lligall 25, rotlle 112. Consta del text corresponent, signat pels rectors i notaris de Poboleda, de la Morera i de Cabacés. En el mateix, entre el text i les signatures, hi va el dibuix d'un plànol o mapa confeccionat de forma molt esquemàtica, però que dóna una idea prou clara per fixar alguns topònims sobre el terreny.

Transcripció: [...]bé i fidelment fem en casa del Monestir de Scaladei el 3 d'abril any de la nativitat del Senyor mil quatre-cents noranta nou. Escrit en llibre de paper recobert de pergamí de forma senzilla guardat en l'arxiu de dit Monestir de Scaladei no vençut ni cancel·lat en cap de les seves parts no sospitós en absolut en cap dels aspectes vistos en el qual es conserven del terme del Monestir de Bonrepòs del terme de Montsant i del terme de fra Guerau ermita de Montsant.[...?...]Lo terme que l'Abadessa de Bonrepòs e son convent e les seves possessions en muntsant comence della lo riu de Ulldemolins en uns estruylls de roques quis sapellen los mollons e d'aquí munta dret a la cugulla de Ulldemolins qui es alt en Montsant davalle a coll de Prat e d'aquí a la font de la Gleva e de la dita font munta dret a la dita cugulla de Montsant e de la dita cugulla gira vers sol ixent tirant dret fins a la punta o cap de Montsant sobre Albarca la qual tirada parteix entre la devessa d'Albarca e Santa Maria de Montsant e partint del dit cap de Montsant dret sobre Albarca e girant pla via de migjorn va un mollo de la devessa de Santa Maria qui es en vista de Siurana o Cornudella e del dit mollo tira dret al toçal qui es sobre la cova qui antigament avia nom den Montornes e ara a nom dels Plans o del Sola e d'aquí segueix dret a la serra del dit toçal tot dret anant vers la cugulla de Cabaces fins a hun mollo qui es bon tros ans de la dita cugulla de Cabaces en lo qual mollo afronten de part de mitgjorn lo priorat de cartoxa e de part de cabaces lo priorat de tortosa e de part de [...] l'abadessa de bonrepos En aquest mollo girant la via de sol ponent devalla lo terme de la abadessa per la cova dels Calderes e d'aquí per lo coll del Serrahi e d'aquí [...] del Compte e d'aquí munta a Coll de monecs e compren tot lo dit coll del dit Coll de monecs anant de ponent per tremuntana la via del sol ixent segueix lo camí de la Granadella per les serres fins que arriba als dits estruylls de roques o mollons de Uidemolins.

Sembla que el terme de l'Abadessa de Bonrepòs sortia de les Crestes de la Llena [els Mollons d'Ulldemolins], pasava pel Coll del Prat (incloent la font de la Gleva, ja que l'esmenta) fins a la punta dels Pins Carrassers (la Cogulla d'Ulldemolins), d'aquí seguia en direcció a Albarca per la carena de les obagues fins al cap de la serra, d'allí, on diu que hi havia una fita o molló des d'on es veu Siurana, pujava vers la Roca Corbatera i en direcció a l'oest per la Serra Major anava fins abans de la Cogulla (la que es troba damunt del racó del Teix), des d'on baixava per la serra del Sarraí a les Cadolles del Comte, després pujava a Colldemòncs i seguia pel camí de la Granadella fins que tornava a les Crestes.

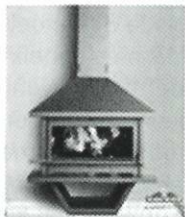
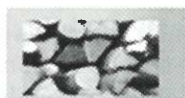
Hi ha alguns noms de lloc que avui ens són desconeguts. La *Cogulla d'Ulldemolins*, no pot ser altre lloc que la punta dels Pins Carrassers actual. Una cogulla, a part d'ésser l'hàbit d'un frare; geogràficament és també un accident de l'orografia del terreny en foma apuntada. Els *Mollons*

d'Ulldemolins, els quals, també són esmentats en altres documents vistos, corresponen a les Crestes. El *tossal sobre la cova de Montornès*, deu ser la Roca Corbatera, i la *cova* es correspondria amb la del Meloner. Quan el límit occidental del terme comença a baixar vers la Serra del Serrai diu que ho fa per la *cova dels Calderers*, en aquell entorn es coneix la cova de l'Ascla, que és la que podria quedar més a prop del lloc per on afirma que passa la partió del terme de l'Abadessa amb el de Margalef, però com que n'hi ha d'altres, no tenim prou dades per afirmar que sigui la mateixa.

He de dir que, aquest document es va deixar veure per pur atzar. No l'estava pas buscant expressament. Però mirant documentació antiga per un treball de recerca de noms relacionats amb el comtat de Prades, se'm va fer present. I és que, furgar en el passat té això, de vegades per pura xamba se't revela un bocinet d'història que et dóna una mica de llum, i et fa entendre i estimar una mica més l'entorn on has nascut i on vius.

Ramon Pere Anglès

Article publicat al número 9 de la revista Els Eixarts de l'Agrupació Excursionista Montsant D'Ulldemolins

- Venda de material per a la construcció
- Estufes de pellet i llenya
- Sacs de pellet
- Transport

info@transmat.cat

Desde 1958
Trans-Mat Rocamora, SL

Tel/Fax 977/821304

Tel 609623280

Crta. de la Morera s/nº 43360

Cornudella de Montsant

CASA PORQUERES

EMBOTITS ARTESANS

JOSEFINA PORQUERES BORRÀS

10.16833-T

C/ ESGLÉSIA, 19 - TEL. 977 82 10 83
CORNUDELLA DE MONTSANT

De trets i punyalades al Priorat de finals del segle XIX

Quan fa uns tres anys vaig començar a investigar sobre la història del Priorat a finals del segle XIX una de les coses que més em va sorprendre fou la quantitat d'actes violents que s'hi cometien. Com comentaré més endavant, la situació era molt diferent a l'actual. Eren notícies que m'anaven sortint sense fer cap recerca específica sobre la qüestió atès que el tema d'investigació que porto entre mans no té res a veure amb la delinqüència. En l'article que segueix només faré referència a homicidis, consumats o no, deixant de banda altres aspectes de la qüestió com els segrestos, robatoris amb violència... El període històric comentat és el decenni 1880-1889 ja que és el més important del meu projecte de recerca i, per tant, és del que dispo de més dades.

Per començar fem una ullada a la taula que acompanya aquest article. Com podem veure, durant el període estudiat es cometeren 25 delictes de sang, 14 dels quals foren assassinats. Si tenim en compte que la població de la comarca era de 27.461 habitants¹, fent una senzilla regla de tres podem establir que la taxa d'homicidis per cada 100.000 habitants, que es com s'acostuma a presentar, oscil·lava al voltant de 5. Cal pensar que aquesta xifra és un mínim. En primer lloc perquè algun dels ferits segurament va morir. En segon lloc perquè com deia al començament no és fruit d'un buidatge exhaustiu.

Per interpretar aquesta dada cal conèixer quina era la taxa del conjunt de l'estat espanyol. Segons una estadística publicada cap el 1890², a Espanya, entre 1881 i 1887, la mitjana anual d'homicidis va ser de 1584. Com que la població espanyola el 1887 era de 17.549.608 habitants, podem afirmar que la taxa oscil·lava al voltant de 8-9 homicidis per cada 100.000 habitants. La conclusió és que el Priorat se situava una mica per sota de la mitjana estatal. Ara bé, dintre del conjunt de la província de Tarragona sembla que el partit judicial de Falset, al qual pertany tot el Priorat, era on es cometien més assassinats, si més no durant l'any 1846, el que presenta Pascual Madoz al seu *Diccionario geográfico estadístico histórico de España y sus posesiones de Ultramar*. Segons les xifres recollides en aquest text, durant aquell any en tot el partit judicial hi hagueren 24 assassinats, mentre que al conjunt de partits de la província n'hi hagueren 51. Si calculem a partir d'aquestes dades les taxes d'homicidi veurem que al partit judicial de Falset se situava

¹Gran Larousse Català.

²GAROFALO, R. *La criminología*. La España Moderna: Madrid, 1890?. Es pot consultar a: <http://fama2.us.es/fde/ocr/2012/laCriminologia.pdf> (consulta realitzada el 23.V.2015).

al voltant dels 81.7 assassinats per cada 100.000 habitants, mentre a nivell provincial la taxa se situava al voltant de 21.8, sensiblement inferior a l'anterior.³

Si comparem aquests dades amb les actuals, la dada prioratina encara és més esfereïdora. El 2014 es van cometre a Espanya 322 actes de violència qualificats com a assassinats consumats o homicidis amb intenció. La xifra va ser un 6,6 superior a la del 2013.⁴ Si tenim en compte que a principis d'aquell any l'estat comptava amb 46.507.760 habitants,⁵ això vol dir que es van cometre 0,7 homicidis per cada 100.000 habitants. Entre l'any 2000 i el 2012 aquesta taxa es va moure entre un màxim d'1,4 i un mínim de 0,8.⁶ És evident que a finals del segle XIX el recurs a la violència extrema era concebut com una forma de resolució de conflictes i que la violència era un fet molt més quotidià que en l'actualitat.

Si ens interroguem per les causes immediates, veurem tot analitzant la taula adjunta com s'emporten la palma les discrepàncies per qüestions familiars i les baralles per motius no especificats. Sabut que algunes d'aquestes baralles es van produir en tavernes podem intuir que el consum excessiu d'alcohol pot ajudar a explicar tanta baralla.

Ara bé, si ens interroguem per les causes més profundes, aleshores la cosa es complica molt més. De conflictes familiars per motius diversos n'hi ha hagut, n'hi ha i n'hi haurà. Ara bé, avui dia, segons es pot concloure dels índexs esmentats, el recurs a la violència com a forma de resoldre'ls ha minvat i molt. El mateix podríem dir de qualsevol altre motiu d'enfrontament. A què obeeix aquest canvi de conducta? És a això al que em referia quan parlava de causes profundes i, evidentment, per motius d'espai i de manca d'informació no puc arribar al fons de la qüestió. Ara bé, sí que puc comentar un dels canvis profunds que ha conegut la societat. Em refereixo a l'educació.

En el període esmentat pocs eren els que completaven els estudis primaris, molts no tenien accés a aquests estudis i, quan sí que podien assistir a escola, l'absentisme en determinades èpoques de l'any era molt elevat: la quixalla canviava el llapis per la portadora, la borrassa... I, en molts casos,

3 Madoz estableix en 29.384 i 233.477, respectivament, la població del Partit Judicial de Falset i la del conjunt de la província de Tarragona. MADDOZ, PASQUAL. *Diccionario geográfico estadístico histórico de España y sus posesiones de Ultramar*. Madrid [s.n.] Imp. P. Madoz y L. Sagasti, 1849. Vol. XIV, pp.623-624.

4 http://politica.elpais.com/politica/2015/02/04/actualidad/1423061100_610829.html (consulta realitzada el 24.V.2015).

5 <http://www.ine.es/prensa/np870.pdf> (consulta realitzada el 24.V.2015).

6 <http://www.datosmacro.com/demografia/homicidios/espana> (consulta realitzada el 24.V.2015).

Taula 1. Crims de sang localitzats a la premsa.¹⁴

Localitat	Víctima i crim	Mòbil	Arma	Font ¹
Pradell	home assassinat	¿	arma blanca: "cosido a puñaladas, la mayor parte en el corazón"	La O, 14.VII.1880, p.2.
Ulldemolins	dos joves assassinats	¿	arma de foc	DdT, 31.VII.1880, p.3.
Falset?	pagès assassinat	¿	¿	DdT, 25.III.1881, p.3.
Gratallops	dona assassinada	robatori	arma blanca: "profunda herida en el cuello"	DdT, 22.II.1882, p.2.
Falset	home assassinat	durant una baralla	arma blanca: "dos puñaladas"	DdT, 1.III.1882, p.2.
Porrera	home, homicidi frustrat	durant una baralla	arma de foc: "herida en el cuello"	DdT, 21.I.1883, p.2; DdT, 9.V.1883, p.2 ²
Falset	home assassinat	¿	arma de foc: cuyo disparo traspasole el corazón"	La O, 21.VII.1883, p.2.
Pradell?	dos homes: homicidi frustrat	¿	arma de foc	DdT, 12.VIII.1883, p.2.
la Torre de Fontaubella	home assassinat	¿	arma de foc, arma blanca: "disparándole un tiro de pistola y como vieses que aun no era muerto, sacó el puñal y le dio dos ó tres cuchilladas"	La O, 3.XI.1883, p.2.
Capçanes	home assassinat	venjança personal?	arma de foc: "presentando el cuerpo acribillado de balazos"	DdT, 3.IV.1884, p.2.
Falset?	home ferit	baralla	arma blanca	DdT, 23.VII.1884, p.2.
Porrera	home ferit	¿	arma de foc	DdT, 16.XII.1884, p.2.
Falset	home ferit: homicidi frustrat	enfrentament entre famílies	arma blanca: "siete puñaladas"	DdT, 4.VI.1885, p.2.
Falset	home assassinat	¿	arma blanca: "además de aparecer estrangulado, tenía el cadáver nueve puñaladas en la cabeza"	DdT, 2.IX.1885, p.2.
L'Hostal de la Coixa	home assassinat	¿	arma de foc: "destrozada la cabeza"	La O, 22.IX.1885, p.2.
Margalef	home assassinat	qüestions familiars	¿	La O, 14.II.1886, p.2.
Falset	home greument ferit	¿	¿	La O, 14.II.1886, p.2.
Albarca	home assassinat	¿	¿	DdT, 14.X.1886, p.2.
Falset	home ferit	qüestions familiars?	arma de foc: "disparó cuatro tiros de revolver"	La O, 20.X.1886, p.2.
Porrera	home ferit	qüestions familiars?	arma blanca: "una tremenda cuchillada en la cabeza"	DdT, 21.III.1888, p.2.
Poboleda	home ferit	durant una baralla	arma blanca	DdT, 24.III.1889, p.2.
la Vilella Alta	home ferit	durant una baralla?	arma blanca	DdT, 21.V.1889, p.2.
Marçà	home assassinat	durant una baralla	arma blanca: "una tremenda cuchillada que le partió el corazón, introduciendo el arma hasta la empuñadura"	DdT, 25.X.1889, p.2.

1 Abreviatures emprades: *DdT*: *Diario de Tarragona*; *La O*: *La Opinión*.

2 He relacionat els dos fets per bé que no queda clar que estiguin relacionats. Podria tractar-se de dos fets diferents.

14 He utilitzat l'interrogant per indicar que a la notícia del fet la informació indicada no queda del tot clara o no hi consta.

en arribar als 12 anys deixaven l'escola definitivament.⁷ I, evidentment, una eixordadora minoria era la que tenia accés a estudis secundaris. I, és clar, tot plegat es traduïa en unes elevades taxes d'analfabetisme. Segons una estadística publicada el 1916, un 36% dels joves de la província de Tarragona que s'incorporaven a files era analfabet. A nivell estatal l'índex oscil·lava entre un 4,76 % de la província d'Àlaba i un 68% de les Canàries.⁸ I totes aquestes xifres eren uns mínims perquè les taxes d'analfabetisme eren més elevades entre les dones però, en no fer la mili, aquest analfabetisme no quedava reflectit en les dades esmentades. Per situar aquests percentatges, cal saber que al 2009 la taxa d'analfabetisme a nivell de Catalunya se situava en 1,9% i a nivell de tot l'estat en un 2,2%.⁹ Les diferències són prou evidents.

Que hi havia una certa relació entre nivell baix d'instrucció i violència ens ho confirma les dades que Madoz presenta sobre els 224 processats durant 1846 a la província de Tarragona. En 44 casos no hi figura el nivell d'instrucció. Dels 180 casos restants, 125 no sabien ni llegir ni escriure. És a dir, un 69,4% eren analfabets.¹⁰

Ara bé, ¿a què treu cap tot això? Doncs aquestes dades em porten a fer certes reflexions sobre un dels períodes més foscos de la nostra història. Com és ben sabut, arrel del cop d'estat fallit del general Franco es desfermà una cruenta guerra civil. I dintre d'aquest període es cometeren un incommensurable nombre d'assassinats. És el que s'ha vingut a anomenar "violència blava, violència roja".¹¹

Segons fonts que s'haurien de contrastar amb nova documentació, al Priorat foren assassinades 119 persones, la immensa majoria entre juliol i setembre de 1936.¹²

Fa temps que em pregunto d'on naixia l'odi que va portar tantes i tantes persones a empunyar una arma i matar el veí. Doncs bé, arrel de tot el comentat més amunt, se m'acut plantejar la hipòtesi que, a més d'altres

7 Per ampliar aquestes qüestions pel que fa al Priorat: AUDÍ FERRER, Pere. *Cooperativistes, anarquistes i capellans al Priorat (1910-1923)*. Torroja-Falset: Centre Cultural i Recreatiu La Unió de Torroja del Priorat-Arxiu Comarcal del Priorat, 2010, pp.107-110.

8 La Cruz, 20.II.1916, p.1.

9 <http://www.libertaddigital.com/nacional/2012-03-09/la-realidad-andaluza-de-el-pais-y-la-realidad-andaluza-de-verdad-1276452504/> [consulta realitzada el 30.VII.2015].

10 MADOZ, PASQUAL. *Op. Cit.*

11 Sobre aquesta qüestió, molt recomanable la lectura de: ESPINOSA MAESTRE, FRANCISCO (ED). *Violencia roja y azul. España, 1936-1950*. Barcelona, Crítica, 2010.

12 SABATÉ I ALENTORN, JAUME. *Víctimas d'una guerra al Priorat (1936-19..)* Barcelona: Dalmau Editor, 2002, p.195.

Festa Ma

LA MORERA DE MONTSANT

Divendres 4 de setembre

20:00h 9è Concurs de cuina. Temàtica, el conill. A continuació sopar de germanor al local social (cadascú se'l porta).

24:00h Ball amb Guetto Orchestra. A continuació Festa disco amb Dj Reme fins la matinada.

Dissabte 5 de setembre

12:30h 2a edició del Mural de Festa Major, realitzat pels nens i nenes al local social. Venda dels tiquets per a la Llonganissada.

16:00h Gimcana popular a la plaça, apta per a totes les edats.

19:30h Ball de tarda llarg amb l'orquestra Sensaciones. Venda dels tiquets per a la Llonganissada.

22:00h Llonganissada.

24:00h Jaume Barri, animador infantil i molt més.

01:30h Ball amb La Jungle Pandy Orquestra. A continuació Festa disco fins la matinada.

Diumenge 6 de setembre

11:30h Tirada popular de bitlles a l'era i torneig de tenis taula al local social.

13:00h 2a edició del Morera Pintxo. Al bar del local social.

17:00h Jocs de cucanya i Parc de Boles a la placeta de sota l'Ajuntament Vell. En acabar xocolatada popular.

Dimarts 8 de setembre

12:00h Missa en honor a la Mare de Déu a l'església parroquial i Processó acompanyant la Patrona del poble.

14:00h Ball de vermut al local social a càrrec del grup Duet Elegance.

19:00h Ball de tarda al local social amb la mateixa orquestra.

SCALA DEI

Dijous 24 de setembre

12:00h Missa en honor a la patrona, la Mare de Déu de la Mercè.

13:00h Ball de Vermut amb l'orquestra Montsant

Divendres 25 de setembre

21:00h Sopar popular al local social (cadascú es porta el sopar de casa i el cobert)

Tot seguit festa disco.

Dissabte 26 de setembre

10:00h Excursió a la Pietat amb esmorzar per a tots els participants.

17:00h Torneig de bitlles

18:00h Triangular de futbol

19:00h Ball de tarda amb l'orquestra Montsant

22:00h Ball de nit amb la mateixa orquestra.

Tot seguit festa disco amb Hand Solo.

Diumenge 27 de setembre

11:30h Jocs per a la mainada

17:00h Concurs de pastissos

18:00h Fi de festes

Les Comissions de Festes es reserven el dret de canviar, suspendre o innovar qualsevol acte si les circumstàncies ho requereixen.

A la Plaça de La Morera,

LABADIA

agrobotiga

Us desitja que passeu una Bona Festa Major!

Plaça del Priorat, 6
Mòbil 619 316 289
agrobotigalabadia@gmail.com

VILÀ

MAQUINÀRIA AGRÍCOLA
I DE CONSTRUCCIÓ, S.L.

*Us desitgem una bona
Festa Major*

Vial de servei, Ctra. Alcolea, 11 · Telèfon 977 311 380 · Fax 977 327 161 · 43206-Reus

Néts que parlen amb els avis. La Meritxell entrevista la iaia Assumpció.

La meua àvia és Assumpció Anglès Abella, nascuda a Albarca el 9 de Juny de 1927. Fou la petita de 4 germans. Varen baixar cap a Cornudella sobre l'any 1931, un dels germans s'havia posat malalt i el metge havia aconsellat un canvi d'aires. Vivien al carrer de Sant Antoni.

A Cornudella es va criar, i hi va estudiar, estudiaven en castellà i també feien càlcul, recorda que la mestra els ensenyava els números del rellotge de l'església perquè eren romans. També hi va passar la Guerra Civil i el que més recorda són els bombardejos i la por que van passar amagats al Mas Mustardó. Quan la guerra es va acabar hi va fer la Primera Comunió. Ella treballava tant al camp com a casa, fent les feines i ajudant la seva mare. Em parla de les caminades que feia per anar a Festa Major, anava a Poboleda, a La Morera... Diu que el ball la tornava boja i que feia el possible per anar a ballar als pobles del voltant. Mig rient li dic: però iaia, anàveu caminant a festa major i després encara calia tornar caminant cap a casa? I rient em

contesta que ella per ballar feia el que fos.

Un any, anant de festa major a Scala Dei va conèixer el Benito (el que seria el meu avi); recorda haver-hi ballat tota la nit i a partir d'aquell moment van començar a escriure's cartes i a enamorar-se. Amb el temps i el festeig la meua àvia va venir a viure a Scala Dei, treballava a cal Peyra i es cuidava de la Bodega. A Scala Dei es van casar l'any 1955. D'aquesta unió en nasqueren dues nenes, el 1956 la Rosa Maria i el 1961 la Montserrat (la meua mare) i amb el temps... quatre néts i quatre besnéts.

Recorda que abans hi havia molta més gent vivint a Scala Dei que no pas ara i guarda molt bon record de tothom.

El que més li agrada de Scala Dei és haver-hi fet la família i haver-la pujat aquí, també li agrada veure com els néts hem tornat aquí i que també hi fem la nostra família.

Em diu que Scala Dei en sí, no ha canviat massa i que tampoc creu que canviï en un futur, sap que es faran coses noves i algunes millores, però no vol, ni creu que canviï molt estèticament parlant. (Jo tampoc ho vull)

Riu quan em diu que porten 60 anys casats i que "antes es tenia més paciència que ara".

Meritzell Martorell

Entrevista a Maria Ventura. A punt de fer els 102 anys

Quan va començar la vostra relació amb La Morera?

Quan jo tenia 18 anys, a través d'un parent meu que es deia *Toríbio*. El *tio Toríbio* era fill de La Morera, va néixer més concretament a La Pietat. La meva germana *Igna* tenia bronquitis i els metges li van recomanar respirar aires més secs i purs. Aleshores el *tio Toríbio* va dir als meus pares que si volien podien anar a La Morera, que hi tenia una casa. Als meus pares els va semblar bé l'ofertament, l'*Igna* hi va anar i jo la vaig acompanyar. I així va començar la meva relació amb el poble de La Morera.

En quina casa us estàveu?

Estàvem a la casa del meu *tio Toríbio*, al carrer de la Ciutadilla. Una casa estreta, de tres plantes i moltes escales.

Quines èpoques de l'any hi veníeu?

Només a l'estiu, quan feia vacances. Fèiem una estada de 2 o 3 setmanes depenent de la feina que hi havia a Barcelona.

Com fèieu el trasllat fins al poble?

Des de Barcelona a Reus anàvem amb tren. Després pujàvem a un cotxe de línia que ens duia a Cornudella. Allà s'havia de fer nit a casa d'una tia. L'endemà el *Sixto vell* venia amb un carro i marxàvem cap a La Morera.

Què us va cridar més l'atenció la primera vegada que vau venir?

Tot. A mesura que t'anaves apropant al poble veies la immensitat de les muntanyes. Semblava que t'anaven a caure a sobre. El paisatge era preciós. Dins al poble feia un agradable olor a animal. Un cosa que també em va cridar molt l'atenció va ser que les cases tenien el foc de llenya a terra.

Com era el poble quan hi vau arribar?

No hi havia llum, ni aigua corrent, ni clavegueres ni pràcticament res. El llum era d'oli, l'aigua en un dipòsit i les cases tenien un pou mort. L'aigua s'havia d'anar a buscar a la font amb cànirs i gerres. Allà també hi rentàvem la roba. Els carrers estaven en pedra viva... però érem molt feliços perquè érem molt joves.

De quines persones d'aquesta primera època us recordeu més?

De tots... Em sap greu no poder dir-los tots perquè la memòria em falla. Tinc present les cares, però no els noms ni els renoms de les cases. Dels que sí tinc record dels noms és dels meus balladors: l'*Enric Peris*, en *Tomàs Porqueres* i en *Joan Figueres*.

Participàveu de la Festa Major?

Desgraciadament no gaire. Només un parell de cops hi vam estar pels dies de la Festa Major...tot i que no recordo els anys. La festa queia en dates que jo havia d'anar a treballar a Barcelona.

Quina ha estat la vostra última estada al poble?

L'estiu de l'any 2014...

Quan hi heu de tornar?

Tornar és difícil. El cap va més ràpid que les cames. Ara cada cop em costa

més pujar les escales...i tinc por de caure. Si Déu vol, tinc previst pujar un cop a l'estiu, un dia per fer un dinar familiar.

Com ha canviat el poble al llarg dels anys?

Com si l'haguessin tombat del revés. Ara té totes les comoditats... però segueix sent un poble molt bonic.

Què en pensàveu i què en penseu de la gent del poble?

Per a mi és la millor gent del món. No he conegut cap altre poble i si m'haguessin ofert d'anar a un altre lloc per estiuejar hagués dit que no. No voldria anar a cap altre lloc del món per fer vacances. A La Morera he estat molt feliç... fent petar la xerrada a la fresca, les caminades per la carretera, el vermut al bar de la *Dolores del cafè*....

Què valoreu més de La Morera?

Jo, la gent. Sempre m'han rebut amb els braços oberts. Sempre que he necessitat alguna cosa m'han ajudat. La gent és el millor de La Morera.

Se sent alguna cosa especial quan se celebren els 100 anys?

Si...és molt emotiu. Cent anys costen de passar. Passes de tot, bo i dolent, rius i plores, t'afartes i passes gana... passes de tot. Amb 101, gairebé, 102 hi ha moltes coses per explicar.

Com veieu el futur?

No sabia dir-te. El món el veig no massa clar, hi ha molta gent egoista, s'han perdut molts valors, falta respectar els altres. No ho sé. Però això és molt general. El futur més proper el veig amb la meva família que m'estima molt i al seu costat que no em falta de res.

Entrevista realitzada per Joan Barrull i el Grup de redacció

AUTOSERVEI

C/ de les Bodegues, 1
Cornudella de Montsant
Tel. 977 82 14 17

C/ Ravel, 34 baixos
Poboleda
Tel. 977 82 73 93

AIMAR
FORN DE PA · PASTISSERIA

C/ de les Bodegues, 1
Cornudella de Montsant
Tel. 977 82 14 17

— Celler —
PASANAU

La Morera de Montsant

PRIORAT
DENOMINACIÓ D'ORIGEN QUALIFICADA

Aquesta és una secció que vol posar la mirada en el futur del nostre municipi. El futur el fan les persones. Els últims anys les nostres places s'omplen de nens i nenes que hi juguem i això ens fa molt de goig a tots.

Aquest article és el que ha inspirat el motiu de la portada. Us afegim a continuació el comentari que la Misericòrdia Sabaté ens ha adreçat: "Vaig pensar en algun objecte relacionat amb els nens petits i a la vegada amb la música (que a les festes majors sempre hi és present). Un d'aquests objectes/joguina és el sonall que fa música i distreu la canalla. La mostra de fons de la portada és una repetició de sonalls. Pel que fa a les lletres, he fet servir la memima, una lletra que utilitzen a les escoles per ensenyar els més petits." La Morera i Scala Dei tenen futur!

Per fer aquest article s'ha demanat als pares i mares dels nens i nenes nascuts des del tancament del Llibret de l'any passat que contestin un qüestionari i que ens proporcionin una fotografia. Sabem que mentre escrivim aquestes ratlles en poden haver nascut d'altres. Els seus pares ens parlaran d'ells en la propera edició.

Enhorabona a tots!

Qüestionari

Fitxa:

Nom
Data i lloc de naixement
Nom del pare
Nom de la mare
Germans

Preguntes:

1. Quina relació teniu amb La Morera – Scala Dei?
2. Què us ha portat a posar-li el seu nom?
3. A qui creieu que s'assembla més? Coincideix amb el que us han comentat els familiars, amics o coneguts?
4. Podeu descriure com és en tres paraules?
5. Com us agradaria que fos de gran?
6. Quins aspectes del nostre poble el poden influir de cara al futur?
7. Creieu que el nostre municipi està preparat per acollir nens petits?

Grup de redacció

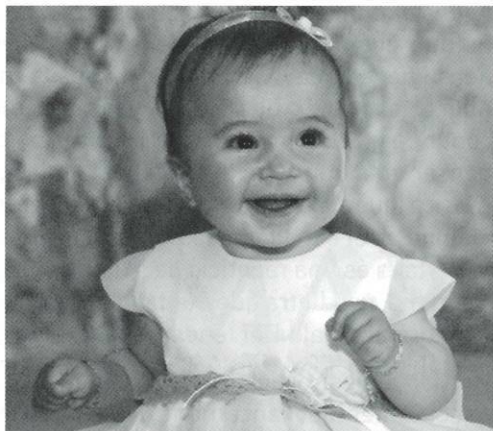
Pares i mares que parlen dels fills

Carla Porqueres Racheva

12 de setembre de 2014. Reus

Raül

Polina

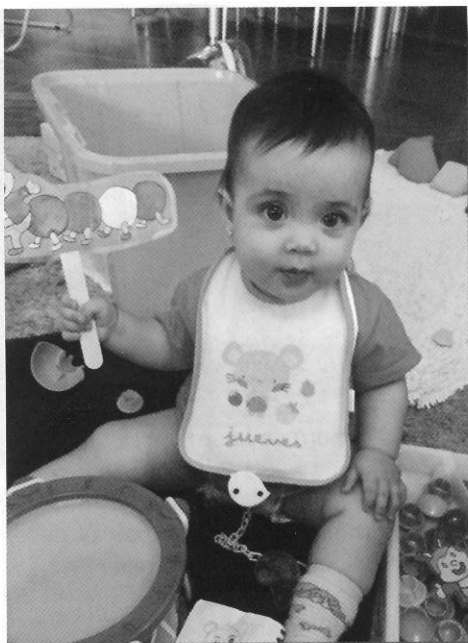
1. Jo, Polina vaig arribar al poble al 2001 i el Raül és fill d'un morerenc.
2. Volíem un nom curt i que tingués personalitat.
3. S'assembla al Raul quan ell era petit, però hi ha molta gent que diu que és igual que jo com sóc ara...
4. Alegre, amb molt caràcter, simpàtica.
5. Que fos feliç i que tingués la seva personalitat.
6. Que s'estimi la naturalesa, el Montsant, i valori la importància del medi ambient entre nosaltres.
7. Per desgràcia no gaire, però cada vegada hi ha més nens i esperem que això pugui canviar.

Pares i mares que parlen dels fills

Aina Bonet Ardèvol

25 de setembre de 2014.
Castellvell del Camp
Pere Bonet Nebot
Núria Ardèvol Cugat
Jana Bonet Ardèvol

1. L'àvia Fina i el besavi Simeó hi van néixer.
2. És el nom que més ens va agradar i a més a més santa Anna és la patrona de Castellvell del Camp.
3. S'assembla una mica a tots dos, amb els ulls de la mare.
4. És molt curiosa i observadora del seu entorn. Divertida
5. Que sigui capaç de fer realitat els seus somnis.
6. L'incomparable entorn natural, la tranquil·litat que s'hi respira...
7. Sens dubte tot és millorable, els espais per als més menuts sempre són senyal d'un municipi conscienciat amb els seus habitants.

María Arroyo González

30 d'octubre de 2014.

Reus

Ruben Arroyo

Remei González

Marta Arroyo i

Laura Astasio

1. La família és de Scala Dei de tota la vida.
2. Porta el nom de la seva besàvia.
3. Físicament s'assembla molt al pare, en el caràcter a la mare. Gairebé tothom coincideix en el mateix.
4. Simpàtica, divertida i moguda.
5. Ens agradaria que fos feliç i bona persona.
6. Créixer amb la llibertat de viure en un poble, i gaudir de la natura.
7. Creiem que hi ha molts aspectes a millorar.

Pares i mares que parlen dels fills

Nicolau Cervantes Kistauri

3 de novembre de 2014.
Copenhague (Dinamarca)
Oriol Cervantes Grau
Anna Kistauri
Maria Cervantes Kistauri

1. Des de els temps dels besavis vivim o estiuem a Cal Cinto

2. Nom procedent del grec

Νικολαος (Nikolaos) que significa "victòria de la gent":

νικη (nike) "victòria" i λαος (laos) "gent". Té múltiples variants segons cada país: Nicolau, Nicolas, Nicholas, Nikolaj, Nico.

3. Ens diuen que s'assembla als dos. En unes fotos més a l'un, en d'altres a l'altre. És un noi especialment simpàtic als matins, una mica rondinaire a les nits.

4. Simpàtic, juganer, viu.

5. Bona persona i feliç, algú que transmeti serenitat i benestar, i que tingui molts coneixements.

6. La Morera és un excel·lent lloc per relaxar-se, descansar i jugar. Lloc ideal per les vacances d'un nen com el Nico i sense dubte hi anirem tantes vegades com sigui possible!

7. El poble és molt agradable per tothom, també per bebès. Només poder passejar envoltats de natura i aire pur ja és un luxe. Però desconec si hi ha instal·lacions especials per a bebès. Estaria bé un espai tipus guarderia on els adults amb bebès puguin anar-hi i així els petits juguin entre ells.

Pares i mares que parlen dels fills

Pau Llovera García

4 de novembre de 2014. Reus

Sergi

Núria

Martí

1. La família del Sergi és de La Morera de tota la vida.

2. Cap raó en especial, ens agradava el nom.

3. Ens sembla una barreja dels dos. S'assembla al seu germà Martí. Els familiars diuen que s'assembla al pare o a la mare depèn de quina banda són.

4. Simpàtic, observador i molt "guapet".

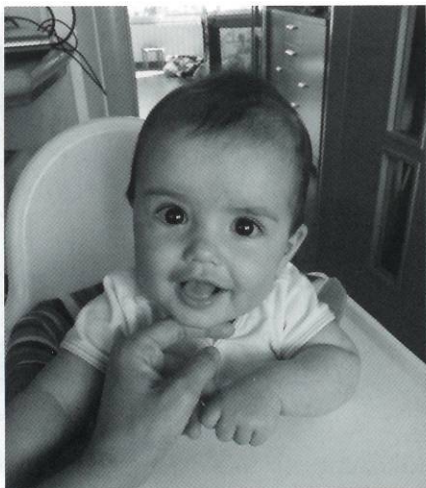
5. Sobretot feliç.

6. Tindrà una bona colla d'edat semblant. El fet d'estar en contacte amb la natura.

7. Per nosaltres que no vivim aquí, el parc seria un punt a millorar. De cara als nens més petits disposar de gronxadors adaptats, escales i tobogans pensats també per edats d'1 a 3 anys.

Procurar que la pista no destenyeixi.

La piscina està bé que tingui un espai específic per a nens petits; però estaria bé que tingués més ombra i potser alguna zona de gespa.

Pares i mares que parlen dels fills

Júlia Font Cervantes

6 de novembre de 2014. Barcelona

Alfredo Font Vall

Mireia Cervantes Grau

Gerard Font Cervantes

1. El pare de la meva àvia materna va néixer i era de La Morera.

2. Doncs és un nom de noia que m'agradava des de molt petita i a la meua parella també li agradava. I ara que li hem vist la cara per mi li encaixa molt bé el nom de Júlia.

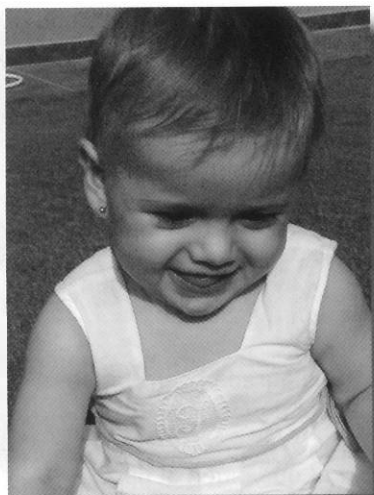
3. Doncs no ho sé veure massa... està clar que entre els germans s'assemblen bastant, la gent ho diu!

4. Mogudeta, molt riallera, i molt dolça.

5. Alegre, divertida, feliç i bona persona.

6. Els camins que ens porten a Montsant i ens fan entrar amb el màgic i misteriós món de la natura...

7. Doncs potser podria estar-ho una mica més... no hi ha gaires espais pensats pels nens... tot i que el simple fet d'estar a La Morera ja és divertit per ells perquè es troben amb altres nens més fàcilment que a la ciutat

Pol Mas Sans

15 de novembre de 2014. Reus

Òscar

Sílvia

Robert

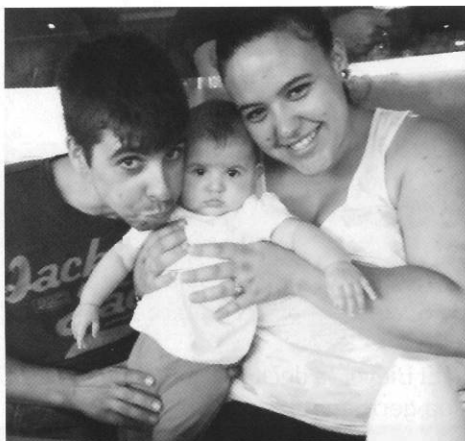
1. Fa 25 anys que pugem a La Morera a estiuejar.
2. Ens agrada i sempre havíem pensat aquest nom.
3. Pel que diuen al pare...
4. Simpàtic, alegre i rialler.
5. Feliç, que fes el que li agradés i sense por.
6. L'ambient familiar, la natura.
7. Com a marc geogràfic és un lloc immillorable, però a nivell d'infraestructures potser tenim algunes carències.

Pares i mares que parlen dels fills

Júlia González Frasquet

29 de gener de 2015. Barcelona
Sergi González Torné
Anna Frasquet Medina

1. Els meus pares ja pujaven des de joves i jo pujo des que era petita, hi tenen una casa i puguen cada estiu; també hi tinc família vivint.

El pare de la Júlia viu a Cornudella des de fa molts anys i abans de conèixer-nos pujava a La Morera perquè hi té amics.

2. Es diu Júlia perquè el meu avi es deia Julian i és en el seu honor ja que va ser l'únic avi que vaig conèixer i me l'estimava molt. Vam decidir que seria bonic recordar-lo d'aquesta manera. Sabem que en femení és Juliana, però per nosaltres queda més maco Júlia.

3. Creiem que és una barreja de tots dos. La veritat és que quan fa alguns gestos o cares sí que de vegades s'assembla més al pare (per mi).

Bé... cadascú diu una cosa diferent, però la majoria diu que s'assembla a mi. Al pare ja li està bé, diu que és una nena i millor que tingui cara de nena.

4. Simpàtica, nerviosa i carinyosa.

5. Que s'assembla una miqueta a nosaltres, però que segueixi com ara, perquè pel petita que és, ja demostra que té caràcter.

6. La seva qualitat de vida seria molt diferent a la d'una ciutat, però per ser així, nosaltres hauríem de tenir un bon futur econòmic per seguir al poble. Tot influeix.

7. Vivim a Cornudella i la veritat és que els últims anys han fet possible que els nens tinguessin més oportunitats de fer vida aquí. Ara hi ha una guarderia i l'escola és fins als 16 anys, així ja no fa falta baixar a Reus si els pares treballen i no la poden cuidar.

Pol Mas Sà

15 de
05

cendents

de Scala Dei per via materna

2. El Biel el va decidir al saber que tindria una germaneta

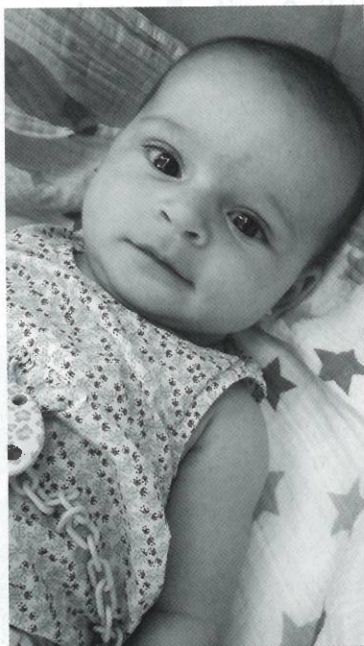
3. S'assembla al Biel quan era també un nadó

4. Bona, tranquil·la i simpàtica

5. M'agradaria que, sobretot, fos bona persona

6. Espero que tingui la mateixa estima per Scala Dei que la resta de la família ja que és un poble que li permet créixer en llibertat, en constant contacte amb la natura i donar importància a tot un seguit de valors que no trobaria a la ciutat (flora, fauna etc..)

7. Scala Dei és fantàstic per a que els nens juguin al carrer i descobreixin la natura, però no està preparat, i la Morera tampoc, per acollir els més petits (manca de llar d'infants, ludoteca, parcs infantils en condicions, servei de pediatria o servei sanitari més sovint etc....)

Pares i mares que parlen dels fills

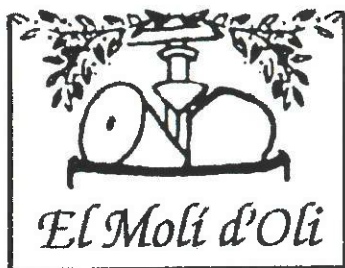
Jan Sabaté Manero

15 de juny de 2015. Barcelona

Joan Sabaté i Cifré

Sara Manero Galera

1. La mare sempre ha estiuejat a La Morera i el pare es va enamorar del poble i de la gent.
2. És el nom del pare tunejat.
3. Al començament al pare, però ara va canviant i ara ja comença a assemblar-se als Manero.
4. Tranquil, de moment només tenim aquesta paraula.
5. Bona persona.
6. La natura, el companyerisme, l'amistat.
7. Podria tenir més espais, però amb el que té ja n'hi ha prou, sobretot amb la gent del poble és suficient.

CARTOIXA D'SCALA DEI

Museu de l'Oli i Productes Artesans

Venda d'Olis D.O. Siurana Zona Montsant

Melmelades, olives, olivades, orelletes, pastissets i pastes d'elaboració pròpia

Plaça Priorat, 1 SCALA DEI Tels. 977 839 399 - 977 827 260
www.molideloli.com

VENTA D'EN PUBILL

MENJARS TÍPICS

Cruïlla
Poboleda - Cornudella
Tel. 977 82 10 77
TARRAGONA

Fusteria SANTI

**Matalassos
"PIKOLIN"**

Carrer Major, 12
Tel. 977 821 286
43360 CORNUDELLA DE MONTSANT

La nostra casa

Des de 2009 sempre he fet petits escrits per a les dones de l'Associació La Falconera i al meu costat sempre hi era en Pere. Li demanava el seu parer, crec que algunes vegades el tenia avorrit, però sempre m'escoltava, fins i tot els darrers escrits, el del Nadal de 2014 i el punt de llibre de 2015. De fet, els escrits que vaig posar als targetons, són els que ell va triar. Moltes gràcies, Pere, per seguir-me ajudant des d'on siguis!

Bé, ara et toca a tu, Pere, rebre aquest petit poema. Aquest és només per a tu. Moltes més coses et diria, però no puc, la teva mort m'ha deixat buida i sense força per escriure.

Moltes gràcies per tot el que de tu he rebut.

La nostra casa

Ja no entraràs tampoc avui
per la porta de la nostra casa.
Miro la terrassa sense tu,
sento un gran fred dins l'estança.
Veig els teus ulls buscant sempre Siurana,
que jo no sabia, però tu sempre buscaves.
I les muntanyes del Montsant,
que mirar-les tant necessitaves.
Però ves per on,
davant d'elles ja per sempre descances.
Ja no entraràs tampoc avui
per la porta de la nostra casa.
Però penso que quan s'acaba el respirar,
en aquesta vida humana,
aquella llum del demà
enforteix l'ànima sana.
Altres coses et diria, Pere,
només unes darreres paraules.
L'amor de l'ànima neix,
i l'ànima mai no es mor.
Sempre estaràs en mi.

Amàlia Cosialls Sala

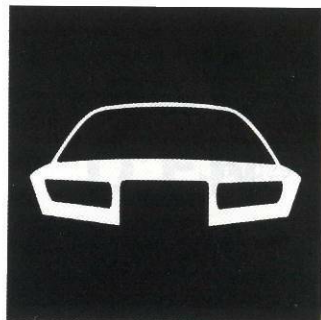

LA CONRERIA D'SCALA DEI

CELLER D'ELABORACIÓ I CRIANÇA DE VINS

DOQ PRIORAT

Mitja Galta, 32 • 43361 Scala Dei • Tel. 977 82 70 55
www.vinslaconreria.com • laconreria@vinslaconreria.com

**PLANXISTERIA
PINTURA**

TOSET

Camí de Valls, 76 - 43204 REUS
Tel. 977341162 - Fax 977752770
toset@planxapintoset.com

Qüestió de PRIORITATS

Fa poc el nostre ajuntament ha acordat afiliar-se a l'associació Prioritat. Però, què és Prioritat, per què ens interessa i què passarà ara? Com a veí del municipi i soci de Prioritat, intentaré explicar-ho en (relativament) poques paraules.

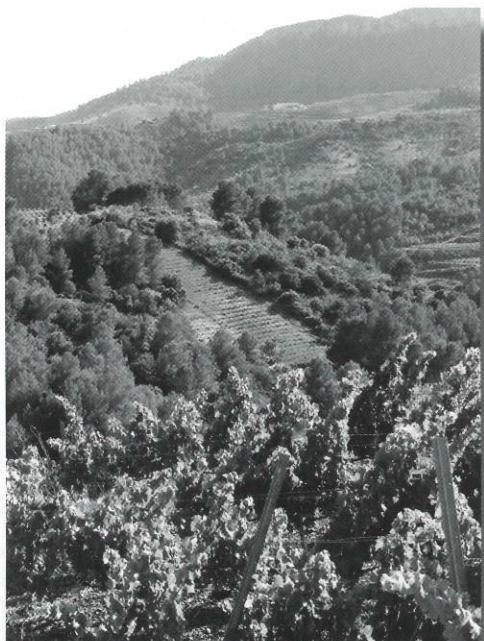

Què és Prioritat?

És una entitat sorgida de la societat civil de la comarca per impulsar la candidatura del Priorat a Patrimoni Mundial de la UNESCO com a "Paisatge agrícola de muntanya mediterrània". Els socis i col·laboradors hi aportem temps, esforços i coneixements de forma desinteressada, per exemple per anar a reunions amb diferents nivells de govern, per fer xerrades informatives o per preparar el dossier que s'ha de presentar a la UNESCO, el qual representa una feina impressionant. Això marca una diferència enorme amb la gran majoria de les candidatures a Patrimoni Mundial, impulsades des d'organismes oficials.

Em remeto a la presentació que fa la mateixa associació...

- El paisatge del Priorat té un valor universal excepcional perquè il·lustra, de manera singular, la mil·lenària relació entre la natura i la cultura, a través de l'agricultura que des de fa segles ha marcat la vida a la nostra comarca.
- El paisatge del Priorat representa el conjunt dels valors del paisatge agrari de muntanya mediterrània. És un capital i alhora un recurs valuós, finit i fràgil per la seva mateixa excepcionalitat i per la seva dimensió reduïda i compacta.
- El projecte de PRIORITAT vol fomentar l'aprofitament dels recursos propis i la cooperació entre l'àmbit públic i el privat per tal de millorar la qualitat de vida dels habitants del territori.
- PRIORITAT impulsa la candidatura a la UNESCO, que entenem com un projecte realment col·lectiu i que entre tots podem fer possible. El projecte de candidatura ha de ser un exemple d'empresa comuna i il·lusionada a la qual cadascú pot aportar el seu gra d'arena.
- L'adhesió a Prioritat significa la suma d'esforços necessaris per aconseguir un reconeixement merescut, que dignifica la memòria dels que ens han llegat el paisatge que tenim i demostra la voluntat d'encarar el futur amb criteris de respecte i estima al paisatge que cada dia fem i ens fa.

Per què ens interessa a La Morera i Scala Dei?

La declaració com a Patrimoni Mundial – i fins i tot la candidatura en si – servirà per a projectar al món l'agricultura de qualitat (des de les grans estrelles – vi i oli – fins a productes artesanals com mel, herbes medicinals i fins i tot cervesa...) i el turisme sostenible basat en el paisatge i la cultura, però també ens ajuda a conèixer millor els nostres valors i, de retruc, enforteix la nostra identitat territorial, l'autoestima i la qualitat de vida de la gent d'aquí.

Amb tot, el nostre municipi és el cor i el bressol del Priorat. Com a tal, és lògic que s'impliqui activament en els processos per promocionar el futur de la comarca, en lloc de quedar-nos al marge, a l'espera d'allò que es decideixi, sovint fora d'aquí. Per poder prosperar, la candidatura necessita el suport de tots els nivells de govern, des dels ajuntaments – més de la meitat dels ajuntaments prioratins ja hi són – fins als més alts.

Com està el procés, i què passarà ara?

La frase que millor ho descriu és “treball de formiga”!

La candidatura ha guanyat el suport del Consell Comarcal del Priorat, de la Diputació de Tarragona i de la Generalitat de Catalunya, i ja porta un any a la “llista indicativa” del govern de l'estat espanyol, condició indispensable per poder ser presentats a la UNESCO.

S'estan fent treballs de recerca per poder preparar el dossier; de fet, va sortint informació força interessant tant en l'àmbit de la nostra història com en el del patrimoni natural i de medi ambient.

L'altre pilar de la candidatura que s'està treballant és el Pla de Gestió, per garantir a la UNESCO que serem capaços de gestionar el nostre patrimoni de manera enraonada, preservant els valors que ens han reconegut.

Per saber-ne més

Podeu mirar el lloc web i el bloc de l'associació, que conté molta informació i articles força interessants sobre la qüestió: <http://prioritat.org/>

A més, si voleu, podeu fer-vos socis de l'associació, a través de la pàgina web <http://prioritat.org/vols-participar/> o demanant una butlleta de soci a l'ajuntament.

**Paisatge cultural
agrícola de muntanya
mediterrània
Candidatura a
Patrimoni Mundial**

Pilar Just i Roser Vernet, presidenta i coordinadora de Prioritat

PÀMIES
advocats

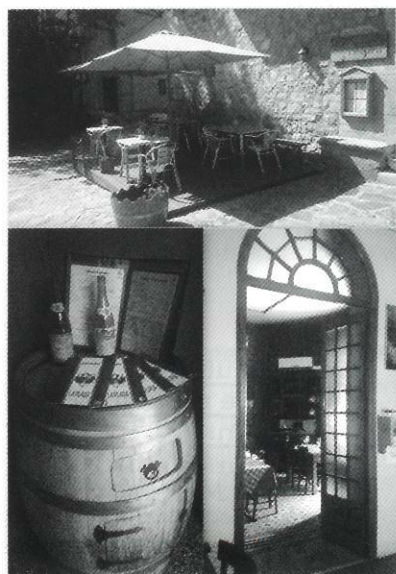

Ramon Pàmies
advocat – abogado – lawyer

Tel. 619940884 - 977270861

info@pamies.eu

Advocats – Assessoria – Tramitacions
Gestió immobiliària – Assegurances
Despatx a Cornudella, Reus, Montbrió i Pratdip.

Llesqueria - Restaurant

La Plaça

Scaladei - 977 82 73 27

Terrassa ideal per les nits d'estiu

Gran varietat de plats, llesques i tapes

Local climatitzat

Us hi esperem!

El nostre camí

Comparteixo la realitat del meu poble
mes enllà dels quatre avellaners i les quatre oliveres
i les quatre paraules que no entenc de la tele;
no comprenc el que diuen a les notícies
sobre les injustícies que ens volen aplicar
en l'àmbit de l'educació
que atempten contra la cohesió social;
tampoc entenc per què ens neguen el dret a decidir
sobre una cosa que és tan nostra
com casa nostra, les nostres vides , els nostres destins;
els pobles nostres, Catalunya nostra: el nostre camí.
Comparteixo la realitat del meu poble,
encara que ens neguen el dret a decidir;
només conec el sentir dels que m'estimen
i vull dir:
Que les veus que cridem impacients
ja no tenim por del patiment
en la resistència.
Catalunya esdevindrà una nova potència,
un nou Estat independent regit per la pau
on serem tots catalans de fet i de consciència.
Potser peco d'innocència,
comparteixo la realitat del meu poble
quan dic:
La voluntat del poble de Catalunya
es farà sentir.

Carles Garcia Pujol

NOVA AGROBOTIGA

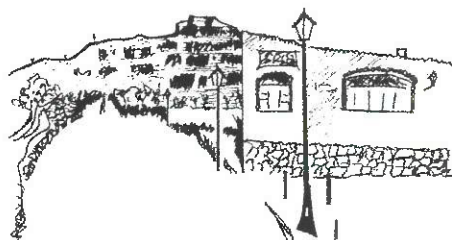
Crèdits a socis i venda de productes fitosanitaris, adobs, etc

HOSTAL ELS TRONCS

ESPECIALITATS

- Escudella
- Cargols
- Entremesos
- Carn a la brasa
- Conill amb salsa
- Paella
- Espardenya

Rambla, 30 · Tel. 977 82 71 58
43361 SCALA DEL (Priorat)

Restaurant EL BASSOT

Bassot, 1 (Al costat de la
piscina municipal)
43360 Cornudella de Montsant
(Tarragona)

Gerència
Joan M.- Dana
636 10 82 35
642 84 94 19

ESTANC PASA

AGENT BBVA ESPASA

TABACS
ARTICLES DE REGAL
PERFUMERIA
MERCERIA

C/ de les Bodegues, 3
Tel. 659 478 202
Tel. 977 82 12 22
43360 CORNUDELLA DE MONTSANT

Cues de rap amb carxofes i cansalada fumada

Ingredients

(per a quatre persones)

4 cues de rap

8 carxofes

100g de cansalada viada
fumada

1 l de vi negre

50g de sucre

50g de mantega

julivert

pebre

sal

oli

Elaboració:

Per començar bullim les carxofes en un cassó amb aigua.

Per fer la reducció del vi posem el vi negre, el sucre, la sal i el pebre en un cassó i ho deixem reduir a la meitat.

A continuació traiem l'espina central a les cues de rap de manera que no se separi en dues parts, sinó que quedi agafada per la cua. Després obrim una mica els llocs amb l'ajuda d'un ganivet i els salpebrem.

A la mateixa paella on hem cuit les cues hi saltem la cansalada fumada tallada a trossets ben petits. Quan estigui rossa hi afegim les carxofes bullides tallades a trossos. Ho salpebrem tot i ho deixem coure. Hi afegim la mantega i deixem que es desfaci mentre la remenem.

I ja per acabar posem les cues de rap en una safata, col·loquem les carxofes i la cansalada entre els llocs i salsem el rap amb la reducció de vi negre. Guarnim per sobre amb julivert picat.

Bon profit!

Amàlia Cosialls

Magret d'ànec amb salsa de mores

Ingredients

(per a 4 persones)

1 pit d'ànec
vinagre balsàmic
vi negre (o d'Oporto)
1 o 2 cullerades de
mores
2 pomes
sucre
sal
pebre
mantega

Elaboració:

Traiem el cor de les pomes, les pelem i les tallem en vuit trossos. En una paella amb una mica de mantega hi posem el sucre i tirem a dins la poma perquè es caramel·litzi.

Marquem una quadrícula al pit d'ànec amb un ganivet, el salpebrem i el posem a fer en una paella amb poc oli intentant que el greix del pit quedi a la part de sota. A mida que es va fent s'ha d'anar traient l'oli sobrer que surt del greix de l'ànec. (Ha de quedar ben rosset de fora i una mica cru de dins). Quan el tenim cuit el traiem i aprofitem el que queda a la paella tirant-hi el vi i el vinagre. Afegim les mores i ho deixem reduir.

Tallem el pit d'ànec a filets.

Presentació:

Al mig d'un plat posem quatre trossos de poma caramel·litzada i pels costats quatre talls de pit d'ànec. Napem amb la salsa pel costat i per damunt dels filets.

Bon profit!

Amàlia Cosialls

Pastís de farigola amb crema de iogurt i mel

Ingredients

Brot de farigola florida

Nata líquida

Sucre

Làmina de gelatina

Crema de iogurt

Mel

Elaboració

Fer una infusió amb la meitat de la nata líquida, el sucre i el brot de farigola
Deixar reposar perquè "infusioni"

Posar en remull les làmines de gelatina amb aigua freda durant 5 minuts

Muntar l'altra meitat de la nata

Colar la infusió de nata i farigola

Incorporar la gelatina escorreguda a la infusió de farigola

Incorporar la nata muntada i batre amb suavitat

Posar-ho en un motlle

Deixar-ho reposar un mínim de 3 h a la nevera

Presentació

Posar una base de crema de iogurt natural en un plat

Desemmotllar el pastís de farigola; tallar-ne unes làmines i posar-ho a sobre

Acabar-ho amb la mel, la quantitat a gust del consumidor

Mª Jesús Sánchez Soldevila

Bar l'Únic

Forn artesà Boli

Mitja Galta, 28 – Scala Dei – 977 827 194

Al forn artesà Boli hi podeu trobar tots els dissabtes a partir de les dotze pa de diferents classes i també una coca dolça típica del Priorat, per encàrrec també coques de recapte.

Il·lustracions gràfiques de la nostra història

D'esquerra a dreta. Jordi Gargallo, Paco Albiñana, Juanita Figueres, Quim Figueres i Ricardo Albiñana, l'any 1951. Foto cedida: Juanita Figueres

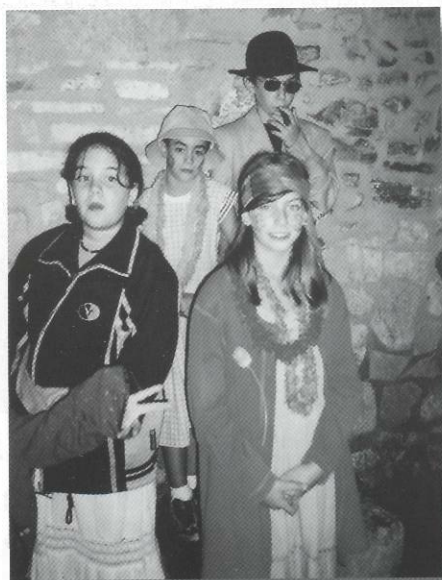
Paco Albiñana amb Tordilla, la mula de cal Sereno, l'any 1953. Foto cedida: Ricardo Albiñana

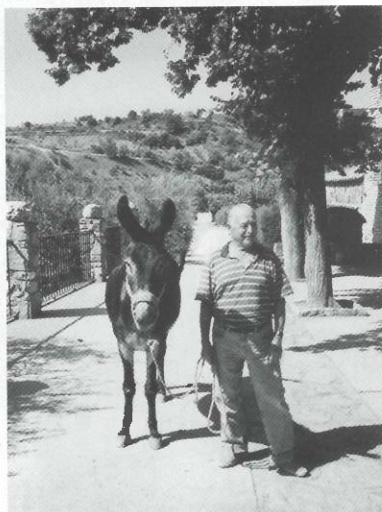
D'esquerra a dreta. Jordi Gargallo, Ricardo Albiñana, Paco Albiñana, Delfi Grau i Juanita Figueres, l'any 1951. Foto cedida: Juanita Figueres

Excursió a casa del Pep de Rialp l'any 1999. Foto cedida: Lluís Porqueres

Concurs de disfresses a la Festa Major de Scala Dei. Els coneixeu? Foto cedida: Lluís

Josep March passejant la somereta de la casa de colònies de Scala Dei al carrer de la Mitja Galta. Foto cedida: Lluís Porqueres

Concurs de disfresses a la Festa Major de Scala Dei l'any 2002, l'any anterior a la inauguració del local social. Foto cedida: Lluís Porqueres

Antonio Astasio als anys 80, escampant faves per assecar-les al sol davant de casa seva. Foto cedida: Lluís Porqueres

Armando Cruz parlant amb la Maria de cal Grau i el Joan Domingo. Foto cedida: Armando Cruz

Josep Porqueres Nebot.
Foto cedida: Cal Jana

Vicenç Porqueres Nebot.
Foto cedida: Cal Jana

Simeon Porqueres i Maria Holgado
l'any 1957. Foto cedida: Cal Jana

Simeon Porqueres fent d'enxaneta
l'any 1949 mentre feia el servei militar.
Foto cedida: Cal Jana

Equip de futbol de La Morera l'any 1953 a l'antic camp. D'esquerra a dreta.
Drets: Ramon Bley, Joan Crivillé, Ramon Sabaté, Joan Franquet, Benito Porqueres,
Ramon Borràs, Josep March i Josep Maria Nebot
Ajupits: Josep Maria Jansà, Joaquim Franquet, Pio Crivillé, Josep Miró Sabaté, Ramon Vila
Foto cedida: Germanes Miró Miró

D'esquerra a dreta: Josep Miró, Salomé Sabaté, Sixto Miró i Ramona Miró.
Foto cedida: Germanes Miró Miró

Qui està assegut al Piló els Senyalets?
Foto cedida: Germanes Miró Miró

Col·laboracions econòmiques

Armando Cruz
Biel i Fina
Cal Compte
Cal Fuster
Cal Ganduxé
Cal Grau
Cal Pessetó
Cal Portaler
Cal Teixidor (Antònia Solé i Joan Duran)
Carme Segura
Emili i Rosa
Esteve i Paquita (La Caseta)
Eulàlia Elies Pons
Família Antich García
Família Barrull Ventura
Família Bonet Nebot
Família Borràs Borràs
Família Bosques Gazulla
Família Brun García
Família Cervantes Grau (Cal Cinto)
Família Crivillé Miró
Família Crivillé Piñol (Cal Capó)
Família de Salas Cruz
Família de Salas Saballs
Família Ferran Roig

Família Franquet Ferré
Família Franquet Fuentes
Família Fuentes Crivillé
Família García López
Família García Muntané
Família López García
Família March Queraltó
Família Mas Magrané
Família Millera Mas
Família Miró Andreu
Família Miró González
Família Peris Cabré
Família Prats Miró
Família Sabaté Figueres
Família Sardá Miró
Fede Ferraté
Ferran Caso i Mª Rosa March
Ildefonso Jiménez Beltran
Jordi i Leo
Lluís Porqueres Ratés
Maria Pilar Solé Gispert
Ramon Peris i Marina March
Susanne Schmelzer i Mike Holt
Toni i Txus
Xavier i Gemma

Agraïm totes aquestes col·laboracions i les que arribaran quan l'edició del Llibret ja estigui tancada.

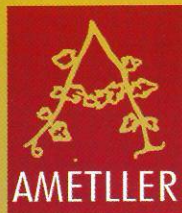
AJUNTAMENT
DE
LA MORERA DE MONTSANT

Parc Natural
de la Serra
de Montsant

Diputació Tarragona

CELLER JOAN AMETLLER

Visites

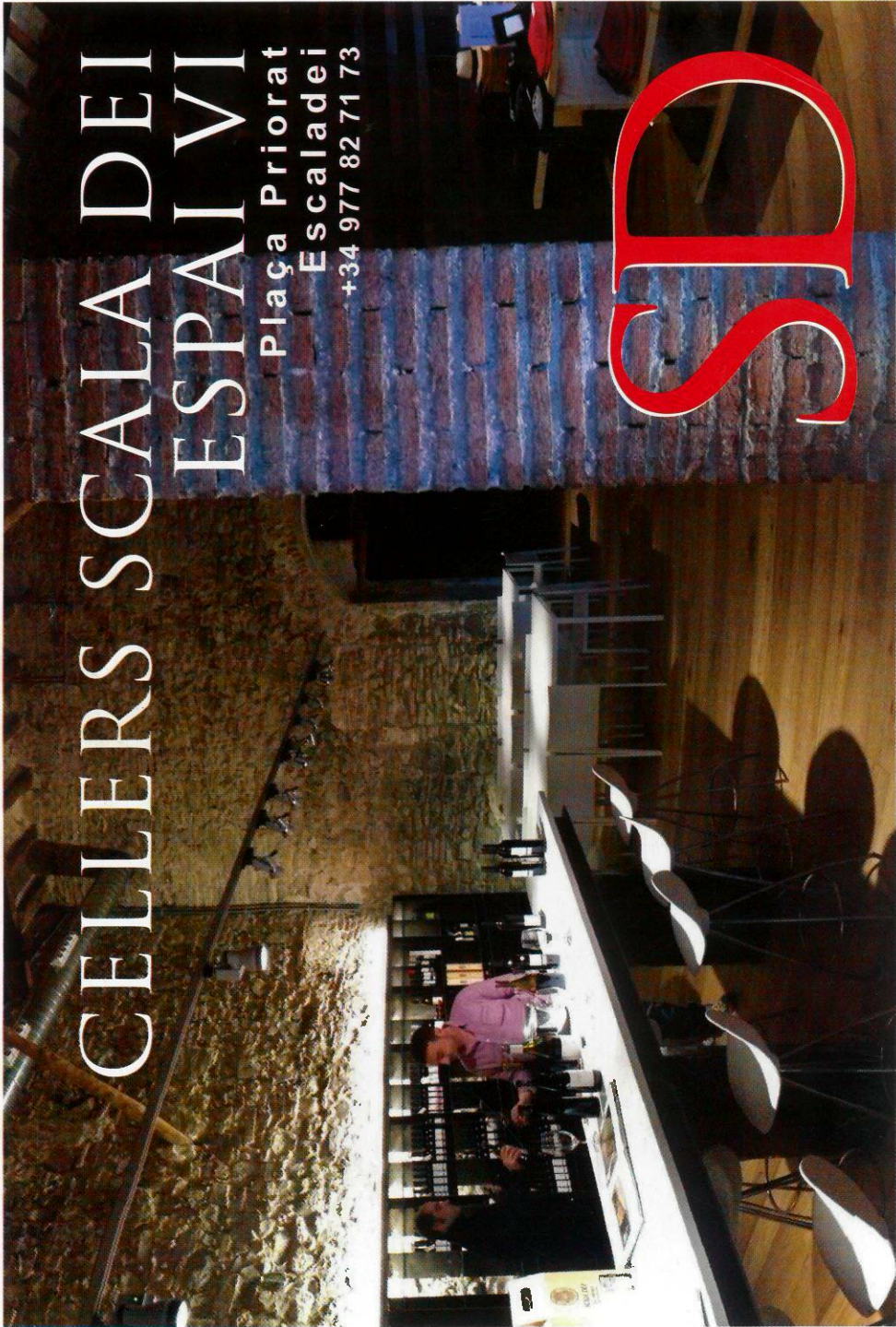
Activitats

Venda de vi

Finca Mas d'en Mustardo
43361 La Morera de Montsant
tel 977 098 100 / 663 456 696
e-mail: info@ametller.com

CELLERS SCALA DEI ESPAI VI

Plaça Priorat
Escaladei
+34 977 82 71 73

SD